

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна
Кафедра нової та новітньої історії

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор з науково-
педагогічної роботи

« _____ » _____ 20 _____ р.

Робоча програма навчальної дисципліни

**Історія країн Західної Європи та Північної Америки нового часу
(II період)**

(назва навчальної дисципліни)

рівень вищої освіти _____ перший (бакалаврський) _____
галузь знань _____ 03 Гуманітарні науки _____
спеціальність _____ 032 історія та археологія _____
освітня програма _____ історія та археологія _____
спеціалізація _____ 032 історія та археологія _____
вид дисципліни _____ обов'язкова _____
факультет _____ історичний _____

2018/2019 навчальний рік

Програму рекомендовано до затвердження Вченою радою історичного факультету

“15” червня 2018 року, протокол № 6

РОЗРОБНИК ПРОГРАМИ: Миколенко Д. В., кандидат історичних наук, доцент

Програму схвалено на засіданні кафедри нової та новітньої історії

Протокол від 24.05.2018 року № 11

Завідувач кафедри

нової та новітньої історії

_____
(підпис)

Станчев М. Г.
(прізвище та ініціали)

Програму погоджено методичною комісією історичного факультету

Протокол від 08.06.2018 року № 10

Голова методичної комісії історичного факультету

_____
(підпис)

Гумаков О. І.
(прізвище та ініціали)

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «Історія країн Західної Європи та Північної Америки нового часу (II період)» складена відповідно до освітньо-професійної (освітньо-наукової) програми підготовки бакалавр, спеціальності 032 історія та археологія, спеціалізації «Історія». Він розрахований на один навчальний семестр. Курс є обов'язковим для студентів, котрі навчаються на денному і заочному відділенні історичного факультету Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна.

1. Опис навчальної дисципліни

1.1. Мета викладання навчальної дисципліни – формування у майбутніх спеціалістів теоретичних та конкретно-історичних знань щодо історії розвитку північної атлантичної цивілізації періоду останньої третини XIX – початку XX ст., яка досягає стадії зрілості й пануючого положення у світі, і початку її кризи у перші два десятиліття XX ст. Вивчення даного курсу, поряд з вивченням інших навчальних дисциплін, має сприяти формуванню у студента цілісного уявлення щодо історичного розвитку людської цивілізації, що дасть змогу адекватно аналізувати та співставляти явища та події суспільно-політичного життя країни Західної Європи та Північної Америки, застосовувати отримані знання в практичній роботі.

1.2. Основні завдання: допомогти студентам навчитися логічно мислити і викладати матеріал, робити аргументовані висновки, користуватися довідковою літературою. Під час лекцій і самостійної роботи студенти повинні оволодіти навичками роботи з історичними джерелами і науковою літературою, систематизації і компаративного аналізу історичного матеріалу.

1.3. Кількість кредитів – 4.

1.4. Загальна кількість годин – 120.

1.5. Характеристика навчальної дисципліни	
Нормативна	
Денна форма навчання	Заочна (дистанційна) форма навчання
Рік підготовки	
3-й	-
Семестр	
6-й	-
Лекції	
40 год.	год.
Практичні, семінарські заняття	
20 год.	год.
Лабораторні заняття	
год.	год.
Самостійна робота	
60 год.	год.
Індивідуальні завдання	
год.	

1.6. Заплановані результати навчання. У результаті вивчення даного курсу студент повинен:

знати:

- головні етапи та тенденції політичного, економічного, соціального та культурного розвитку країн Західної Європи та Північної Америки в даний період;
- головні події, що відбувалися в історії їх розвитку;
- ідейно-політичні течії та напрями, які існували в даний час, їхній вплив на розвиток суспільства;
- зовнішню політику держав;
- специфіку та особливості розвитку окремих країн та регіонів світу.

вміти:

- аналізувати події, що відбувалися у суспільно-політичному житті країн Західної Європи та Північної Америки у другий період Нової історії як у міжнародному масштабі, так і в окремих країн та давати їм науково обґрунтовану оцінку;
- аналізувати та порівнювати головні тенденції політичного, економічного, соціального та культурного розвитку країн Західної Європи та Північної Америки;
- виявляти та обробляти історичні джерела з теми курсу;
- використовувати здобуту інформацію у своїй майбутній роботі.

2. Тематичний план навчальної дисципліни**Розділ 1. Загальні тенденції розвитку Західної Європи та Північної Америки в останню третину XIX – на початку XX ст.**

Тема 1. Теоретичне осмислення епохи. Історичні підсумки епохи революцій. Теоретичне осмислення періоду. Дискусія навколо формаційного підходу К. Маркса. Концепції Д. Гобсона, Р. Гільфердінга, В. Леніна, Ю. Мархлевського, Г. Кунова та інших. Індустріальне суспільство і його характерні риси (Д. Белл, Б. Рассел і ін). Нерівномірність індустріального розвитку країнах Заходу. Теорія економічного зростання У. Ростоу. Концепція модернізації А. Гершенкрона, Б. Мура, С. Хантінгтона. Типи індустріального суспільства Р. Арона. «Ешелонна» концепція розвитку капіталізму (І. Пантін, В. Хорос, Є. Плімак).

Тема 2. Економічні процеси в Європі та Америці. Індустріальна революція та її наслідки. Технічний і технологічний поступ, виникнення нових галузей промисловості. Переворот у засобах транспорту і зв'язку. Зміна структури національних ринків. Особливості сільськогосподарського розвитку в різних країнах Заходу. Фрітрейд як основа економічного прогресу. Співвідношення протекціонізму і свободи торгівлі. Становлення світового ринку. Основні економічні ресурси. Індустріальна структура.

Поява монополій, їх різновиди. Співвідношення монополії і конкуренції. Монополії і технічний прогрес. Нові форми власності. Формування багатокладності господарства. Поєднання фінансового і промислового капіталу. Колоніальна експансія і вивіз капіталу. Питома вага найбільш розвинутих країн у світовому промисловому виробництві.

Тема 3. Соціальний розвиток країн Заходу. Населення і продовольчі ресурси. Динаміка розміщення населення. Загальне зростання чисельності населення і його міграція. Соціальна структура індустріального суспільства. Процес урбанізації і нове міське середовище. Робітничий клас і боротьба за соціальні права. Пошук засобів подолання протиріч. Освітні реформи. Успіхи матеріального розвитку та складання «середнього» класу в розвинених країнах Заходу. Громадянське суспільство і формування «масової» свідомості. Процес утворення націй і його особливості у різних країнах Заходу. Конфесійний склад західного суспільства. Національні рухи. Повсякдення життя різних прошарків населення у країнах Європи і Америки. Робітничий клас у умовах соціально-економічних зрушень.

Тема 4. Політичні трансформації в країнах західної цивілізації. Конституційні режими як основа формування політичної культури та системи. Нерівномірність і особливості політико-державного розвитку країн Заходу. Парламентські реформи. Формування основних ідейно-політичних течій: консерватизм, націоналізм, лібералізм, соціалізм. Концепції, що виправдовували колоніальну експансію. Становлення демократичної представницької системи у більшості країн Заходу та їх поєднання з авторитарними методами управління.

Лібералізм як політична доктрина. Вплив анархізму, марксизму, соціал-реформізму на політичну динаміку останньої третини XIX – початку XX століття. Реформи, революції і національно-визвольні рухи початку XX ст.

Міжнародний робітничий і соціалістичний рух. I Інтернаціонал. Виникнення соціал-демократії. Проблема тактики у соціалістичному русі. Профспілки та інші масові організації. Утворення і початок діяльності II Інтернаціоналу. Бернштейніанство і ревізія марксизму. Паризький і Амстердамський конгреси інтернаціоналу, їхні рішення. Боротьба проти мілітаризму.

Тема 5. Культурні процеси останньої третини XIX – початку XX ст. Вплив наукової «революції» на процес розвитку матеріальної і духовної культури. Світосприйняття європейців. Епоха романтизму у художній культурі Європи і Америки. Нові тенденції розвитку культури наприкінці XIX ст. Еволюція реалістичного напрямку у культурі. Авангардні течії. Період модерну і його загальна характеристика.

Тема 6. Постфранкфуртська система міжнародних відносин. Розстановка сил на міжнародній арені і розвиток міжнародних відносин в останню чверть XIX ст. Підсумки та міжнародні наслідки франко-пруської війни. Союз трьох імператорів. Воєнна тривога 1875 р. Загроза нової франко-пруської війни. Австро-німецьких союз 1879 р. Троїстий союз 1882 р. Австро-німецько-російська угода. Колоніальна експансія 1870-х – 1880-х рр. Посилення міжнародного напруження в Європі у другій половині 1880-х рр. «Договір перестраховки». Загострення російсько-німецьких відносин. Франко-російський союз 1891–1893 рр.). Суперництво великих держав на Далекому Сході.

Розстановка сил у світі на початку XX ст. Перші війни за переділ світу. Загострення англо-німецьких протиріч. Далекосхідне питання на початку XX ст. Російсько-японська війна. Міжнародна ситуація на Американському континенті на початку XX ст. Утворення англо-французької Антанти. Побачення імператорів у Бйорку. Перша марокканська криза 1905–1906 рр. Англо-німецьке морське суперництво. Англо-російська угода 1907 р. Боснійська криза 1908–1909 рр. Друга марокканська криза 1911 р. Італійсько-турецька війна 1911 р. Балканські війни та їх результати. Міжнародні відносини напередодні Першої світової війни.

ЛІТЕРАТУРА ДО ТЕМИ

1. Бодров А. В. Идея франко-германского примирения по обе стороны Вогезов (1870-1880-е годы) // Вестник Санкт-Петербургского университета. 2012. Вып. 2. С. 71–78.
2. Бауман З. Индивидуализированное общество. Москва, 2005.
3. Бухарин Н. И. Мировое хозяйство и империализм: Экономический очерк. Москва; Ленинград, 1927.
4. Вебер М. Соціологія. Загальноісторичні аналізи. Політика. К., 1998.
5. Виргинский В. С., Хотиненков В. Ф. Очерки истории науки и техники. 1870–1917. Москва, 1988.
6. Гильфердинг Р. Финансовый капитал. Исследование новейшей фазы в развитии капитализма. Москва, 1959.
7. Гобсон Дж. Империализм. Ленинград, 1927.
8. Гобсон Дж. Развитие современного капитализма. Машинное производство. М.; Л., 1926.
9. Гобсон Дж. Эволюция современного капитализма. Санкт-Петербург, 1898.
10. Забастовочная борьба трудящихся. Конец XIX – 70-е годы XX в. (Статистика). Москва, 1980.
11. Каутский К. Империализм. Харьков, б. г.
12. Каутский К. Национальное государство, империалистическое государство и союз государств. Москва, 1917.
13. Каутский К. Путь к власти (Политические очерки о вращении в революцию). Славяне и революция. Москва, 1959.
14. Кертман Л. Е., Рахшмир П. Ю. Буржуазия Западной Европы и Северной Америки на рубеже XIX–XX вв. Москва, 1984.
15. Ленин В. И. Империализм и раскол социализма // Полное собрание сочинений. Т. 30.
16. Ленин В. И. Империализм, как высшая стадия капитализма (Популярный очерк) // Полное собрание сочинений. Т. 27.
17. Ленин В. И. Предисловие к брошюре Н. Бухарина «Мировое хозяйство и империализм» // Полное собрание сочинений. Т. 27.
18. Люксембург Р. Накопление капитала. Москва; Ленинград, 1934. Т. 1-2.
19. Мархлевский Ю. Империализм или социализм? // Мархлевский Ю. За что и как бороться? – Москва, 1959.
20. Проблемы общественного прогресса и социалистического идеала в общественной мысли конца XIX и XX столетий. Хрестоматия. Москва, 1990. Вып. I.
21. Сборник документов по истории рабочего и социалистического движения стран Западной Европы и США. Москва, 1985.
22. Андреев Л. Г., Козлова Н. П., Косиков Г. К. История французской литературы. Москва, 1987.
23. Аникин Г. В., Михальская Н. П. История английской литературы. Москва, 1985.
24. Аникст А. История английской литературы. Москва, 1956.
25. Белозерова В. Г., Ващенко А. В., Немировская Л. З. и др. История цивилизаций мира. Москва, 1998.
26. Белькинд Л. Д., Конфедератов И. Я., Шнейберг Я. А. История техники. Москва; Ленинград, 1956.
27. Бернал Дж. Д. Наука в истории общества. Москва, 1956.
28. Боголюбова Н., Николаева Ю. Спорт и политика: истоки истории политизации Олимпийских игр // Клио. 2012. № 1. С. 49–52.

- 29 Богомолов А. С. Буржуазная философия США XX века. Москва, 1974.
- 30 Божович В. И. Традиции и взаимодействие искусств. Франция конец XIX – начало XX века. Москва, 1987.
- 31 Буржуазная философия XX века. Москва, 1974.
- 32 Васильев С. Очерки по истории естествознания. Ленинград, 1925.
- 33 Вебер А. Б. Классовая борьба и капитализм. Москва, 1986.
- 34 Вентури Л. Архитектура и изобразительное искусство от Мане до Лотрека. Москва, 1958.
- 35 Витушкин Д. А. Политические партии как общественный институт в Европе конца XIX – начала XX века // Политанализ. 2003. URL: <http://politanaliz.land.ru/party1.htm>
- 36 Вострикова В. В. Представление идеологов либерализма в начале XX века о государстве // Вопросы истории. 2010. № 2.
- 37 Всеобщая история архитектуры: в 12 т. Москва, 1972. Т. 10. Архитектура XIX – начала XX в
- 38 Второй Интернационал: социально-философские причины раскола социалистического движения / Под ред. Б. Н. Бессонова. Москва, 1991.
- 39 Гомбрих Э. История искусства. Москва, 1998.
- 40 Гордон А. В. Новое время как тип цивилизации: Научно-аналитический обзор. Москва, 1996.
- 41 Горюнов В. С., Тубли М. П. Архитектура эпохи модерна: Концепции. Направления. Мастера. Санкт-Петербург, 1994.
- 42 Гуляев Н. А., Шибанов И. П. и др. История немецкой литературы. Москва, 1975.
- 43 Дискуссия о периодизации новой и новейшей истории // Новая и новейшая история. 1987. № 4; 1988. № 1; 1997. № 2.
- 44 Евзеров Р. Я. Ленинская теория империализма: мифы и реалии // Новая и новейшая история. 1995. № 3.
- 45 Европейское искусство XIX века (1789–1871). Москва, 1975.
- 46 Евзеров Р. Я. Современная историография II Интернационала: переосмысление прошлого // Новая и новейшая история. 1993. № 1.
- 47 Ёдике Ю. История современной архитектуры. Москва, 1972.
- 48 Зарин В. А. Запад и Восток в мировой истории XIV–XIX вв. Москва, 1991.
- 49 Звезды немого кино. Москва, 1968.
- 50 Зингерман Б. И. Очерки истории драмы XX века. Москва, 1979.
- 51 Зотов А. Ф., Мельвиль Ю. К. Буржуазная философия середины XIX – начала XX века. Москва, 1988.
- 52 Импрессионизм. Письма художников. Воспоминания Дюран-Рюэ-ля. Документы. Л., 1969.
- 53 Институты прямой и представительной демократии: Генезис политических режимов в XX веке. Екатеринбург, 2000.
- 54 Историография новой и новейшей истории стран Европы и Америки / Под ред. И. С. Галкина. Москва, 1977.
- 55 История американской литературы. Москва, 1971. Ч. I.
- 56 История Второго Интернационала. Москва, 1965–1966. Т. 1-2.
- 57 История зарубежного искусства. Москва, 1983.
- 58 История зарубежного театра: в 4 ч. Москва, 1984. Ч. 2. Театр Западной Европы и США (1789–1917).
- 59 История зарубежной литературы конца XIX – начала XX в. (1871–1917). –Москва, 1968.
- 60 История зарубежной музыки. Москва, 1983. Вып.4. «Вторая половина XIX века». Москва, 1988. Вып.5. «Конец XIX – начало XX в».
- 61 История немецкой литературы: в 3 т. Москва, 1986. Т. 2–3.
- 62 История философии: Запад – Россия – Восток. Москва, 1998. Кн. 3. Философия XIX–XX вв.
- 63 Калитина Н. Н. «Эпоха реализма» во французской живописи XIX века. Москва, 1972.
- 64 Карлинер М. М. Джон Гобсон: легенда и действительность // Проблемы британской истории. Москва, 1971.
- 65 Кертман Л. Е. История культуры стран Европы и Америки. 1870–1917. –Москва, 1987.
- 66 Кісь О. Р. Жіноча історія як напрямок історичних досліджень: становлення феміністської методології // Український історичний журнал. 2012. № 2. С. 159-172.
- 67 Комаров С. В. История зарубежного кино. Москва, 1965. Т. 1. Немое кино.
- 68 Конен В. Д. Очерки по истории зарубежной музыки. Москва, 1997.
- 69 Конен В. Д. Пути американской музыки: Очерки по истории музыкальной культуры США. Москва, 1977.
- 70 Котов Б. С. Межсоюзническая война лета 1913 года в восприятии русского общества (по материалам прессы) // Новая и новейшая история. 2015. № 3. С. 101–112.
- 71 Креспель Ж. П. Повседневная жизнь импрессионистов: 1863–1883. Москва, 1999.
- 72 Кретинин С. В. Карл Каутский (1854–1938): опыт переосмысления // Новая и новейшая история. 1995. № 1–2.
- 73 Леонов С. Л. Проблемы политэкономии капитализма в трудах Н.И. Бухарина // Бухарин : человек, политик, ученый. Москва, 1990.
- 74 Либерализм Запада. XVII–XX века. Москва, 1995.
- 75 Мадор Ю. П. Немецкие рабочие: Образ мира и общества // Одиссей. Человек в истории. Москва, 1995.
- 76 Международное рабочее движение. Вопросы истории и теории: в 8 т. Москва, 1976, 1978. Т. 2–3.
- 77 Модернизм: Анализ и критика основных направлений. Москва, 1987.
- 78 Монархи Европы. Судьбы династий. Москва, 1996.

- 79 Музыка XX века, 1890–1945. Очерки: в 2 ч. Москва, 1976. Ч.1.
- 80 Нарский И. С. Западноевропейская философия XIX века. Москва, 1976.
- 81 Овчаренко Н. Е. Две жизни Эдуарда Бернштейна // Новая и новейшая история. 1994. № 3, 4–5.
- 82 Очерки развития основных физических идей. Москва, 1959.
- 83 Первый Интернационал. 1870–1876. Москва, 1965. Ч. 2.
- 84 Петренко Е. Л. Карл Каутский: очерк социалистических воззрений. Москва, 1991.
- 85 Петренко Е. Л. Социалистическая доктрина Эдуарда Бернштейна. Москва, 1990.
- 86 Петришин О. Пропорційна виборча система: історичний досвід запровадження // Вісник центральної виборчої комісії. 2006. № 1 (3).
- 87 Полевой В. М. Двадцатый век: Изобразительное искусство и архитектура стран и народов мира. Москва, 1989.
- 88 Райнерт Э. С. Как богатые страны стали богатыми, и почему бедные страны остаются бедными. Москва, 2011.
- 89 Рассел Б. Мудрость Запада: исторические исследования западной философии в связи с общими и политическими обстоятельствами. Москва, 1998.
- 90 Ревалд Д. История импрессионизма. Москва, 1995.
- 91 Ревалд Д. Постимпрессионизм. Москва, 1996.
- 92 Романовская Т. Наука XIX–XX вв. в контексте истории культуры. Москва, 1995.
- 93 Рузавина Е. Й. Роза Люксембург. Москва, 1989.
- 94 Рыков А. В. К вопросу о становлении модернистской парадигмы в искусстве XIX века // Вестник Санкт-Петербургского университета. 2013. Вып. 3. Серия 2. С. 123-132.
- 95 Садуль Ж. Всеобщая история кино. Москва, 1958. Т. 2. 1909–1914.
- 96 Садуль Ж. История киноискусства от его зарождения до наших дней. Москва, 1957.
- 97 Самарская Е. А. Второй Интернационал: революционные надежды и иллюзии // Рабочий класс и современный мир. 1989. № 4.
- 98 Самарская Е. А. Жорж Сорель – вечный еретик // Новая и новейшая история. 1994. № 2.
- 99 Сарабьнов Д. В. Стиль модерн: истоки, история, проблемы. Москва, 1989.
- 100 Семенникова Л. И. Цивилизации в истории человечества. Брянск, 1998.
- 101 Согрин В., Патрушев А., Токарева К., Фадеева Т. Либерализм Запада XVII–XX вв. Москва, 1995.
- 102 Степин В. С., Кузнецова Л. Ф. Научная картина мира в культуре техногенной цивилизации. Москва, 1994.
- 103 Теплиц Е. История киноискусства, 1895–1927. Москва, 1968.
- 104 Тютюкин С. В. Политическая драма Г. В. Плеханова // Новая и новейшая история. 1994. № 1.
- 105 Урланис Б. Ц. История военных потерь: Войны и народонаселение Европы (XVII–XX вв.). Санкт-Петербург, 1994.
- 106 Фремpton К. Современная архитектура: Критический взгляд на историю развития. Москва, 1990.
- 107 Фукс Э. Иллюстрированная история нравов. Москва, 1993. Т. 1–3.
- 108 Хантингтон С. Политический порядок в меняющихся обществах. Москва, 2004.
- 109 Хачатурян В. М. История мировых цивилизаций. Москва, 1996.
- 110 Хут (Майкон) Л. Р. Проблема периодизации истории нового времени в отечественной историографии рубежа XX–XXI века // Новая и новейшая история. 2009. № 6.
- 111 Черняк Е. Б. Монополистический капитализм первой четверти XX века в исторической ретроспективе // Новая и новейшая история. 1990. № 2.
- 112 Широков Г. К. Парадоксы эволюции капитализма (Запад и Восток). Москва, 1998.
- 113 Шнаппер Д. Спільнота громадян. Про модерну концепцію націй. Харків, 2007.
- 114 Юренев Р. Н. Краткая история киноискусства. Москва, 1997.

Розділ 2. Великобританія в останню третину XIX – на початку XX ст.

Тема 1. Британська імперія у пізньовікторіанську епоху. Особливості економічного розвитку країни. Втрата торгово-промислової монополії. Причини цього процесу. Необхідність структурної модернізації економіки Великобританії. Економічні кризи, перехід до політики протекціонізму. Особливості сільськогосподарського розвитку. Фінансовий, торговий капітал і колоніальний фактор в економічному розвитку країни. Розвиток промисловості. Особливості процесу монополізації. Сільське господарство у Великобританії. Зовнішня торгівля. Експорт капіталу.

Оформлення нової структури двопартійної-політичної системи Великобританії. Наслідки реформ 1867 і 1884 року. Консервативна партія, її стратегічні орієнтири. Діяльність Б. Дізраелі, Р. Солсбері. Утворення Ліберальної партії. Реформи «ери» У. Гладстона. Вплив громадської думки на політичні процеси. Робітничий рух. Розвиток науки і культури.

Тема 2. Велика Британія у 1901–1918 рр. «Едвардівська епоха» її характеристика. Монополістичний капіталізм. Розповсюдження соціалістичних ідей. «Юніоністи». Тред-

юніонізм. Формування лейбористської партії. Д. Ллойд Джордж і реформи в ім'я «класового миру» (закони 1911 року). Загострення національного питання. Зовнішня політика Лондону. Колоніальна експансія Великобританії. Культурні процеси. Швидке зростання народонаселення і масова еміграція на початку ХХ ст. Нова соціальна структура британського суспільства. Зростання соціальної активності. Фабіанці. Формування громадянського суспільства та його особливості у Великобританії. Країна під час Першої світової війни.

ЛІТЕРАТУРА ДО ТЕМИ

1. Вебб С. и Б. Теория и практика английского тред-юнионизма. Санкт-Петербург, 1900–1901. Т.1–2.
2. Девет Х. Борьба буров с Англией. Воспоминания бурского генерала. Санкт-Петербург, 1903.
3. Джелико Дж. Подводная опасность. Москва, 1937.
4. Ллойд Джордж Дэвид. Военные мемуары. Москва, 1934–1938. Т. 1–6.
5. Манн Т. Воспоминания. Москва; Ленинград, 1924.
6. Милль Дж.Ст. О свободе. Санкт-Петербург, 1906.
7. Рапорт С. Деловая Англия. Москва, 1903.
8. Сборник документов по истории рабочего и социалистического движения стран Европы и США / Учебное пособие для студентов вузов по специальности «История». Москва, 1985.
9. Сборник материалов по англо-бурской войне в Южной Африке... 1899–1900 гг. / Под ред. полковника Артамонова. Санкт-Петербург, 1900. Вып. 3, 4.
10. Семюзль Г. Либерализм. Москва, 1906.
11. Сили Дж. Р. Британская империя. Москва, 2004.
12. Сили Дж. Расширение Англии. Санкт-Петербург, 1903.
13. Спенсер Г. Личность и государство. Санкт-Петербург, 1908.
14. Спенсер Г. Основания социологии. Санкт-Петербург, 1898. Т. 1–2.
15. Харди Д. Те бурные годы Воспоминания о борьбе за свободу на пяти континентах. Москва, 1957.
16. Арутюнова А. Г. Истоки формирования идеи «социалистов чувства» в Англии в 80–90-е гг. XIX в. // Вестник Московского университета. 2010. № 3.
17. Бугашев С. И. Женское движение в Великобритании в XIX веке // Клио. 2012. № 6. С. 38-41.
18. Виноградов В. Н. Бенджамин Дизраэли и Фейя на престоле. Москва, 2004.
19. Виноградов В. Н. У истоков лейбористской партии (1889–1900). –Москва, 1965.
20. Виноградов К. Б. Дэвид Ллойд Джордж. Москва, 1970.
21. Галеви Э. История Англии в эпоху империализма. Москва, 1937. Т. 1.
22. Галкина Л. А. К критике идеологии фабианства. Москва, 1984.
23. Джексон Т.А. Борьба Ирландии за независимость. Москва, 1949.
24. Дубинский Л. С. Монополии и экономика Англии (до Второй мировой войны). Москва, 1960.
25. Дуров В. И. Внешнеполитический фактор и история ирландского национализма (1900–1910 гг.) // Новая и новейшая история. 2010. № 4.
26. Ерофеев Н. А. Очерки по истории Англии. 1815–1917. Москва, 1959.
27. Ирвин У. Обезьяны, ангелы и викторианцы. Дарвин, Гекели и эволюция. –Москва, 1973.
28. Карлинер М. М. Рабочее движение в Англии в годы первой мировой войны. (1914–1918). Москва, 1961.
29. Кертман Л. Е. Борьба течений в английском рабочем и социалистическом движении в конце XIX – нач. XX в. Москва, 1962.
30. Кертман Л. Е. География, история и культура Англии. Москва, 1979.
31. Кертман Л. Е. Джозеф Чемберлен и сыновья. Москва, 1990.
32. Кертман Л. Е. Рабочее движение в Англии и борьба двух тенденций в
33. Кол Д. История рабочего движения в Англии 1789–1925 гг. Л., 1927. Т. 2. 1848–1900.
34. Колмаков С. А. Идеология и политика либеральной партии Великобритании в 80-е гг. XIX в. Москва, 1985.
35. Колпаков А. Д. Ирландия на пути к революции 1900–1918 гг. Москва, 1976.
36. Кон И. С. Позитивизм в социологии. Исторический очерк. Л., 1964.
37. Копмаков С. А. Идеология и политика либеральной партии Великобритании в 80-е годы XIX века. Москва, 1985.
38. Кунина В. Е. Карл Маркс и английское рабочее движение. Москва, 1968.
39. Мадор Ю.П. Подъем рабочего движения в Англии в 1910–1913 гг. Москва, 1966.
40. Мижув П. Г. Вильям Гладстон. Санкт-Петербург, 1893.
41. Мортон А. Л. История Англии. Москва, 1950.
42. Мортон А. Л., Тэйт Д. История английского рабочего движения. 1770–1920. Москва, 1959.
43. Нарский И. С. Очерки по истории позитивизма. Москва, 1960.
44. Науменков О. А. Борьба партий и вторая парламентская реформа 1867 г. в Англии: Текст лекции. Уфа, 1988.
45. Никитина И. А. Захват бурских республик Англией (1899–1902 гг.). Москва, 1970.
46. Остапенко Г. С., Прокопов А. Ю. Новейшая история Великобритании XX – начала XXI века: Учебное пособие. Москва, 2012.

47. Парфенов И. Д. Монополия и империя: Английские привилегированные компании и колониальная экспансия 80–90-х годов XIX века. Саратов, 1980.
48. Согрин В. Британский либерализм: этапы развития и течения // Новая и новейшая история. 1996. № 4.
49. Сокиркин Д. Н. Великобритания и итало-турецкая война (1911 – 1912 гг.) // Вестник Санкт-Петербургского университета. 2014. Вып. 1. Серия 2. С. 158–166.
50. Соловьев С. А. Развитие государственно-монополистического капитализма в Англии в годы первой мировой войны. Москва, 1985.
51. Стрэчи Л. Королева Виктория – Ростов-на-Дону, 1999.
52. Суслопаров Е. А. Артур Гендерсон – «архитектор» лейбористской партии Великобритании // Новая и новейшая история. 2015. № 2. С. 163-182.
53. Ткаченко Д. С. Первая мировая война глазами британских солдат // Новая и новейшая история. 2014. № 6. С. 62-71.
54. Трухаиовский В. Г. Бенджамин Дизраэли или История одной невероятной карьеры. Москва, 1993.
55. Туполева Л. Ф. Социалистическое движение в Англии в 80-е годы XIX века. Москва, 1973.
56. Фостер У. Очерки мирового профсоюзного движения. Москва, 1956.
57. Харди Д. Те бурные годы Воспоминания о борьбе за свободу на пяти континентах. Москва, 1957.
58. Хатт А. Английское профсоюзное движение (Краткая история). Москва, 1954.

Розділ 3. Франція у 1871–1918 рр.

Тема 1. Ставлення політичної системи і соціально-економічний розвиток Франції (1871–1895 рр.). Країна в умовах війни з Пруссією. Уряд національної оборони. Паризька комуна. Конституційно-правовий устрій Третьої республіки. Оформлення провідних політичних рухів. «Монархічний період». Прихід республіканців до влади. Демократизація політичного життя і соціальне законодавство. Буланжізм. «Панамський криза». «Партія порядку». Радикали, соціалісти, анархо-синдикалісти у Франції в кінці XIX. Формування масової свідомості французького суспільства. «Казус Мільерана».

Тема 2. Політичні та соціально-економічні процеси у Франції (1895–1918 рр.). Президентство Ф. Фора и Лубе. «Справа Дрейфуса». Перегрупування політичних сил на початку XX ст. «Лівий блок». Правління радикалів. Колоніальний фактор у політичному житті країни.

Прискорення економічного розвитку на початку XX ст. Структурні зміни у французькій економіці в епоху імперіалізму, особливості фінансово-банківської системи. Кінець «прекрасної епохи». Підготовка до війни. Франція в умовах світової війни. «Священне єднання». Політична криза 1917 р.

ЛІТЕРАТУРА ДО ТЕМИ

1. Лефрансэ Г. Воспоминания коммунара. Ленинград, 1925.
2. Лиссагарэ Э. История Парижской Коммуны. Санкт-Петербург, 1906.
3. Материалы по истории франко-русских отношений за 1910–1914 гг. Сборник секретных дипломатических документов бывшего Императорского Российского Министерства иностранных дел. Москва, 1922.
4. Парижские коммунары о религии и церкви: Сборник документов и материалов. Москва, 1971.
5. Первый Интернационал и Парижская Коммуна. Документы и материалы. –Москва, 1972.
6. Протоколы заседаний Парижской Коммуны 1871 г.: в 2 т. Москва, 1959–1960.
7. Пуанкаре Р. На службе Франции (1914–1915): Воспоминания. Мемуары. М.; Минск, 2002.
8. Пуанкаре Р. Происхождение мировой войны. Москва, 1924.
9. Антюхина-Московченко В. И. История Франции 1870–1918. –Москва, 1963.
10. Антюхина-Московченко В. И. Третья республика во Франции, 1870–1918. –Москва, 1986.
11. Арзаканян М. Политическая история Франции XX века. Москва, 2003.
12. Арну А. Народная партия Парижской Коммуны. Петроград, 1919.
13. Буйко О. Л. Франция: колониальная политика и парламент. 1880-е годы // Новая и новейшая история. 2008. № 2.
14. Вершинин А. А. Жорж Клемансо: штрихи к политическому портрету // Новая и новейшая история. 2015. № 1. С. 197-218.
15. Виватенко С. В. Специальные комиссии французского парламента в годы Первой мировой войны // Вестник Санкт-Петербургского университета. «История». Серия 2. 2011. Вып. 2.
16. Вилар К. Социалистическое движение во Франции. 1893–1905 гг. (Гедисты). –Москва, 1969.
17. Гильбо А. Социализм и синдикализм во Франции во время войны: Исторический очерк. Петербург, 1920.

18. Гурвич С. Н. Отделение церкви от государства и партия радикалов (1902–1905 гг.) // Французский ежегодник. Москва, 1975.
19. Гурвич С. Н. Радикал-социалисты и рабочее движение во Франции в начале XX в. – Москва, 1976.
20. Далин В. М. Люди и идеи. Из истории революционного и социалистического движения во Франции. Москва, 1970.
21. Желубовская Э. А. Крушение Второй империи и возникновение Третьей республики во Франции. Москва, 1956.
22. Зеваэс А. История Третьей республики. (1870–1926). Москва – Ленинград, 1930.
23. История Парижской Коммуны 1871 г. / Под ред. А.З.Манфреда и др. Москва, 1971.
24. История Франции. Москва, 1972. Т. 2.
25. Итенберг Б. С. Россия и Парижская Коммуна. Москва, 1971.
26. Любин Т. Н. Россия и Франция. Москва, 1996.
27. Люблинская А. Д. Очерки истории Франции. С древнейших времен до окончания первой мировой войны. Л., 1957.
28. Международное рабочее движение: Вопросы истории и теории / Под ред. Б. Н. Пономарева. – Москва, 1976. Т. 2.
29. Михневич Н. П. Война между Германией и Францией 1870–1871. Критико-историческое исследование. Санкт-Петербург, 1897.
30. Молчанов Н. Н. Жорес (1859–1914). Москва, 1969.
31. Наринский М. М. Шарль Моррас и «Аксьон франсэз» до первой мировой войны // Французский ежегодник, 1976. Москва, 1978.
32. Оболенская С. В. Франко-прусская война и общественное мнение Германии и России. Москва, 1977.
33. Парижская Коммуна 1871 года. Время, события, люди / Под ред. И. А. Бах и др. Москва, 1981.
34. Парижская Коммуна. 1871 / Под ред. Э. А. Желубовской и др. Москва, 1961. Т. I.
35. Погодин С. Н. Амьенская хартия: [Из истории рабочего движения во Франции, 1906 г.] // Вопросы истории. 1989. №10.
36. Прицкер Д. П. Жорж Клемансо. Политическая биография. Москва, 1983.
37. Ревякин А. В. Кризис «священного единения» во Франции // Вестник Московского государственного университета. Сер. История. 1976. № 2.
38. Рубинский Ю. И. Клерикализм и политическая борьба во Франции на рубеже XIX и XX веков // Французский ежегодник. Москва, 1974.
39. Русанов Н. С. Очерки современной Франции. Санкт-Петербург, 1904.
40. Столповская А. Проявление упадка во Франции. По национальным источникам. Москва, 1903.
41. Трембицкая А. Положение рабочего класса и характер социалистического движения во Франции накануне первой мировой войны. Москва, 1960.
42. Франция в XX веке. Москва, 2001.
43. Чернега В. Н. Буржуазные партии в политической системе Франции: Третья – Пятая республики. Москва, 1987.
44. Шури М. Здравствуй, господин Курбе! Москва, 1972.
45. Шури М. Коммуна в сердце Парижа. По неизданным документам архива префектуры полиции, документам Национального архива, Военно-исторического архива и по опубликованным источникам. Москва, 1970.

Розділ 4. Німецька імперія у 1871–1918 рр.

Тема 1. Становлення політичної системи та соціально-економічних розвиток Німеччини у 1871–1890 рр. Фактори економічного зростання. Науково-технічних прогрес. Розвиток промисловості. Зовнішня торгівля і вивіз капіталу.

Державний лад Німецької імперії. Псевдоконституційний характер німецької державності. Імперія як федерація монархій. Проблема політичного домінування Пруссії. Становлення партійної структури. Основні політичні партії, їх програми.

«Ліберальна ера» (1871–1878). Завершення загальнодержавних перетворень. Фінансова реформа, уніфікація системи мір і ваг, військова реформа. Швидкий розвиток капіталізму: причини і наслідки. Грюндерство і його крах. Криза 1873 р. та її наслідки. Промислова буржуазія і пролетаріат. Юнкерство і селянство. Економічна політика держави: коливання між промисловим і аграрним протекціонізмом.

Боротьба Бісмарка проти «внутрішньої опозиції». «Культуркампф». Готський з'їзд соціалістів. «Винятковий закон» проти соціалістів. Розрив Бісмарка з лібералами. «Новий курс» Бісмарка в 80-і роки XIX століття. Соціальне законодавство. Посилення протекціоністської політики. Відставка «залізного канцлера».

Тема 2. Політичний і соціально-економічний розвиток Німеччини у 1890–1918 рр.
Соціально-економічний розвиток країни. Перехід до світової політики. Новий курс Капріві і його крах. Зміни у суспільно-політичному житті Німеччини. Загострення політичної ситуації на початку ХХ ст. Створення консервативно-ліберального блоку. Пропаганда зовнішньої експансії. Німеччина напередодні війни.

Німеччина на початку Першої світової війни. Система воєнного господарства. Крах політики «Громадянського миру». Наростання кризи і поразка у війні.

ЛІТЕРАТУРА ДО ТЕМИ

1. Бебель А. Из моей жизни. Москва, 1963.
2. Бюлов Б. Воспоминания. Москва – Ленинград, 1935.
3. Науман Ф. Срединная Европа. Петроград, 1918.
4. Русско-германские отношения. 1873–1914. Секретные документы. Москва, 1922.
5. Тирпиц А. Воспоминания. Москва, 1957.
6. Эрцбергер М. Германия и Антанта. Москва, 1923.
7. Вильгельм II. Мемуары. События и люди, 1878–1918. Москва Петроград, 1923.
8. Людендорф Э. Мои воспоминания о войне. Т. 1-2. Москва, 1923–1924.
9. Бисмарк О. Мысли и воспоминания. Т. 1-3. Москва, 1940–1941.
10. Айзин Б. А. Альтернативы германской истории в конце XIX – начале XX в. // Новая и новейшая история. 1992. № 4.
11. Айзин Б. А. Революционные германские социал-демократы против империализма и войны (1907–1914). Москва, 1974.
12. Аржаков Л. М. Польский вопрос в 1914 г. (по запискам Г. Н. Михайловского) // Вестник Санкт-петербургского университета. 2012. Вып. 4. С. 68-76.
13. Бабанцев Н. Ф., Прокопьев В. П. Германская империя 1871–1918 гг.: Историко-правовое исследование. Красноярск, 1984.
14. Бартель В. Левые в германской социал-демократии в борьбе против милитаризма и войны. Москва, 1959.
15. Гейдорн Г. Монополии. Пресса. Война. Исследование внешней политики Германии с 1902 по 1914 год. Роль прессы в подготовке первой мировой войны. Москва, 1964.
16. Германская история в новое и новейшее время: в 2-х томах. Москва, 1970.
17. Ерусалимский А. С. Бисмарк. Дипломатия и милитаризм. Москва, 1968.
18. Ерусалимский А. С. Внешняя политика и дипломатия германского империализма в конце XIX века. Москва, 1951.
19. Исследования по истории германского империализма начала XX века / Отв. ред. Б. А. Айзин, В. Гуче. Москва, 1987.
20. История германского колониализма в Африке. Москва, 1983.
21. Крупные аграрии и промышленная буржуазия России и Германии в конце XIX – начале XX в. // Сборник научных трудов. Москва, 1988.
22. Кунцова И. В. Образ Германии в сознании российской художественной интеллигенции в годы первой мировой войны // Клио. 2012. № 5. С. 68-71.
23. Ланник Л. В. Историю пишут проигравшие: становление германской военной историографии Первой мировой войны в 1920-1930-х годах // Новая и новейшая история. 2014. № 6. С. 129-144.
24. Ланник Л. В. Германская военная элита периода Великой войны и революции и «русский след» в ее развитии. Саратов, 2012.
25. Ланник Л. В. Победоносные проигравшие: германская военная элита в 1914-1921 гг. Санкт-Петербург, 2015.
26. Либерализм Запада. XVII–XX века. Москва, 1995.
27. Лихтенберже А. Современная Германия. Санкт-Петербург, 1914.
28. Людвиг Э. Последний Гогенцоллерн (Вильгельм II). Москва, 1991.
29. Новикова И. Швеция во внешней политике Германии накануне и во время Первой мировой войны // Клио. 2012. № 6. С. 41-47.
30. Оболенская С. В. Политика Бисмарка и борьба партий в Германии в конце 70-х годов XIX в. Москва, 1992.
31. Овчаренко Н. Е. Германская социал-демократия на рубеже двух веков. (Идейно-политическая эволюция СДПГ в период империализма). Москва, 1975.
32. Оггер Г. Магнаты... Начало биографии. Москва, 1985.
33. Палмер А. Бисмарк. Смоленск, 1997.
34. Патрушев А. Германия XX века. Москва, 2004.
35. Покудов О.А. Новая экономическая политика О. Бисмарка после объединения Германии (1871–1878 гг.). URL: <http://izvestia.asu.ru/2009/4-2/hist/TheNewsOfASU-2009-4-2-hist-30.pdf>
36. Прокопьев В. П. История германской государственности. Калининград, 1985.
37. Рейх Э. Современная Германия. Санкт-Петербург, 1908.

38. Сказкин С. Д. Конец австро-русско-германского союза. Москва, 1974.
39. Туполев Б. М. Германский империализм в борьбе за «место под солнцем». Германская экспансия на Ближнем Востоке, в Восточной Африке и в районе Индийского океана о конце XIX – начале XX в. Москва, 1991.
40. Хальгартен Г. Империализм до 1914 года. Социологическое исследование германской внешней политики до первой мировой войны. Москва, 1961.
41. Хилльгрубер А., Берглар П. Выдающиеся политики: Отто фон Бисмарк. Меттерних. Ростов-на-Дону, 1998.
42. Хмельницкая Е. Л. Военная экономика Германии, 1914–1918 гг. Москва, 1924.
43. Ходорковский Л. Д. Католицизм и рабочий класс Германии, 1871–1933. Москва, 1978.
44. Цфасман А. Б. Буржуазные партии и рабочее движение в Германии (1900–1914). Материалы спецкурса. Челябинск, 1975.
45. Чубинский В. В. Бисмарк: Политическая биография. Санкт-Петербург, 1997.
46. Эггерт З. К. Борьба классов и партий в Германии в годы первой мировой войны (август 1914 – октябрь 1917). Москва, 1957.

Розділ 5. Італія в останню третину XIX – на початку XX ст.

Тема 1. Соціально-економічні і політичні процеси у королівстві Італія (1861–1901 рр.). Історичні підсумки національного об'єднання. Формування політичної системи країни. Внутрішня і зовнішня політика «Правої». Взаємовідносини церкви і держави. Економічний розвиток країни. Південне питання. Парламентська революція 1876 р. «Ліва» і її політика. Становлення соціалістичного руху. Авторитарний і імперський курс Ф. Кріспі. Зовнішня політика Італії у 1870–1880-х рр. Політична криза кінця XIX – початку XX ст. «Криваве десятиліття».

Тема 2. Італія у 1901–1918 рр. «Ліберальна ера» Джолітті. Зовнішня політика Італії на початку XX ст. Соціалістичний рух. «Червоний тиждень» 1914 року. Італія під час Першої світової війни.

ЛІТЕРАТУРА ДО ТЕМИ

1. Боголюбов Н. Д. Рабочее движение в Италии в 1871–1915 годах. Лекции. –Москва, 1958.
2. Волосюк О. В. Италия и Россия во второй половине XIX века: конфронтация, диалог или альянс? // Новая и новейшая история. 2015. № 2. С. 143–153.
3. Григорьева И. В. Рабочее и социалистическое движение в Италии в эпоху I Интернационала. Москва, 1966.
4. История Италии. Москва, 1970. Т. 2.
5. Италия в XX веке. Москва, 2001.
6. Канделоро Дж. История современной Италии: в 7 т. Т. 5, 6. Москва, 1971, 1975.
7. Канделоро Дж. Католическое движение в Италии. Москва, 1955.
8. Канделоро, Джорджо. История современной Италии. Москва, 1975. Т. 6. Развитие капитализма и рабочего движения. 1871–1896.
9. Канделоро, Джорджо. История современной Италии. Москва, 1979. Т. 7. Кризис конца века и эпоха Джолитти, 1896–1914.
10. Канделоро, Джорджо. Католическое движение в Италии. Москва, 1955.
11. Кин Ц. И. Италия конца XIX века: судьбы людей и теорий. Москва, 1978.
12. Кин Ц. И. Италия на рубеже веков. Из истории общественно-политической мысли. Москва, 1980.
13. Кирова К. Э. Итальянская экспансия в Восточном Средиземноморье (в начале XX в.). Москва, 1973.
14. Кирова К. Э. Революционное движение в Италии в 1914–1917 гг. Москва, 1962.
15. Любин В. П. Италия накануне вступления в первую мировую войну (на пути к краху либерального государства). Москва, 1982.
16. Манакорда Г. Итальянское рабочее движение по материалам съездов. От его зарождения до образования социалистической партии (1853–1892). Москва, 1955.
17. Мизиано К. Ф. Итальянское рабочее движение на рубеже XIX и XX вв. –Москва, 1976.
18. Мизиано К. Ф. Всеобщая политическая забастовка в 1904 г. в Италии. (Историческая проверка концепций «революционного синдикализма») // Проблемы итальянской истории. Москва, 1975.
19. Серени Э. Развитие капитализма в итальянской деревне. Москва, 1951.
20. Серова О. В. От Тройственного союза к Антанте (Итальянская внешняя политика и дипломатия в конце XIX – начале XX века). Москва, 1983.
21. Серова О. В. «Римский вопрос» и внешнеполитический курс Италии в конце XIX в. // Проблемы итальянской истории, 1982. Москва, 1983.
22. Сокиркин Д. Н. Великобритания и итало-турецкая война (1911 – 1912 гг.) // Вестник Санкт-Петербургского университета. 2014. Вып. 1. Серия 2. С. 158-166.
23. Трофимов В. А. Итальянский колониализм и неоколониализм (История и современность). Москва, 1979.

24. Трофимов В. Л. Политика Англии и Италии в Северо-Восточной Африке во второй половине XIX в. (Эфиопия и Сомали). Москва, 1962.
25. Шейнман М. М. Ватикан и католицизм в конце XIX – начале XX века. Москва, 1958.
26. Шейнман М. М. От Пия IX до Павла VI. Москва, 1979.
27. Яхимович З. П. Внешняя политика Италии в 1908–1914 гг. Москва, 1973.
28. Яхимович З. П. Итало-турецкая война 1911–1912 гг. Москва, 1967.
29. Яхимович З. П. Рабочий класс против империализма и милитаризма (конец XIX–начало XX в.). Москва, 1986.
30. Яхимович З. П. Становление концепции прогрессивного либерализма Джованни Джолитти (1882–1900 гг.) // Проблемы итальянской истории. –Москва, 1993.
31. Яхимович З. П. Трудный диалог: возможности и перспективы сотрудничества России и Италии (1902–1909 гг.) // Россия и Италия. Москва, 1998. Вып. 3: XX век.
32. Яхимович З. П. Антивоенное движение и итальянские социалисты накануне первой мировой войны // Проблемы итальянской истории. Москва, 1975.
33. Яхимович З. П. Итальянское государство и общество: модернизация и внешняя политика // Новая история стран Европы и Америки / И. М. Кривогуз, В. Н. Виноградов, Н. М. Гусева и др.; Под ред. И. М. Кривогуза. Москва, 2004.
34. Яхимович З. П. Итальянский синдикализм: от всеобщей забастовки 1904 г. к «Красной неделе» 1914 г. // Проблемы итальянской истории, 1978. Москва, 1978.
35. Яхимович З. П. Рабочее и социалистическое движение в Италии в 1901–1914 гг. Курск, 1976. 136 с.
36. Яхимович З. П. Рабочий класс Италии против империализма и милитаризма, конец XIX – начало XX вв. Москва, 1986.

Розділ 6. Особливості політичного, соціального і економічного розвитку Сполучених Штатів Америки у 1877–1918 рр.

Тема 1. США у 1877–1901 рр. Бум матеріального розвитку США в останній третині XIX. Передумови та особливості бурхливого економічного піднесення країни. Формування фінансово-промислових груп, процес трестування і його соціально-політичні наслідки. Освоєння західних територій. Особливості аграрного розвитку і фермерський рух 1890-х років. Протекціонізм і формування системи державного регулювання економіки. Специфічні риси розвитку Півдня. Зовнішня торгівля. Експорт капіталу.

Особливості соціальної динаміки американського суспільства останньої третини XIX – початку XX століття. Процес урбанізації. Масова еміграція до США. Становище корінного населення. Етнічних меншин. Остаточне освоєння Середнього і Далекого Заходу.

Особливості партійно-політичної динаміки «позолоченої ери». Республіканці, питання про тарифи, закон Мак-Кінлі 1890 року, антитрестовий закон 1890 року. Демократи, Г. Клівленд, введення золотого стандарту, протекціоністський тариф 1894 року. Американський корпоративний капіталізм. Активізація зовнішнього курсу.

Тема 2. Політичний і соціально-економічний розвиток Сполучених Штатів у 1901–1918 рр. Американська демократія і риси громадянського суспільства в США. Формування ліберально-реформістської ідеології. Антимонополістична традиція.

Новий етап розвитку руху соціального протесту. Ідеологія і політика американських соціалістів. Грейнджер, створення робочої партії Америки. Американська федерація праці (АФП). Масові демократичні рухи. Соціальне законодавство Т. Рузвельта «прогресистської ери». «Новий націоналізм». Загострення внутрішньополітичної боротьби. Президентські вибори 1912 р. Еволюція ліберально-реформістської політики у перші роки президентства В. Вільсона. США під час Першої світової війни. Період нейтралітету. Участь увійськових діях. Ситуація в країні у 1917–1918 рр.

ЛІТЕРАТУРА ДО ТЕМИ

1. Де-Леон Д. Избранные произведения. М.; Л., 1932.
2. Дюбуа У. Воспоминания. Москва, 1962.
3. Зорге Ф. Рабочее движение в Соединенных Штатах Америки. Санкт-Петербург, 1907.
4. Мэхэн А. Влияние морской силы на историю. Москва, 1941.
5. Петтигру Р. Ф. Торжествующая плутократия. Москва, 1922.
6. Стеффенс Л. Разгребатель грязи. (Автобиографическая повесть). Москва, 1949.
7. Хауз Э. М. Архив полковника Хауза. Москва, 1937. Т. 1. Дневники и переписка 1914 и 1915 гг.
8. Хауз Э. М. Архив полковника Хауза. Москва, 1937. Т. 2. Дневники и переписка 1915-1917 гг.

9. Хауз Э. М. Архив полковника Хауза. Москва, 1939. Т. 3.
10. Хейвуд У. Книга Билля Хейвуда: Автобиография Вильяма Д. Хейвуда. Москва; Ленинград, 1932.
11. Хилкуит М. История социализма в Соединенных Штатах. Петроград, 1919.
12. Американська демократія: Ідеологічні основи американської політичної системи. Москва, 1990.
13. Аскольдова С. М. Начало массового рабочего движения в США (80-е годы XIX в.). М., 1966.
14. Аскольдова С. М. Формирование идеологии американского тред-юнионизма. –Москва, 1976.
15. Байбакова Л. В. Двухпартийная система США в период «позолоченного века». Москва, 1996.
16. Байбакова Л. В. У идейных истоков прогрессизма // Исторический образ Америки. Москва, 1994.
17. Баталов Э. Я. Американская политическая мысль XX века. Москва, 2014.
18. Белявская И. А. Буржуазный реформизм в США (1900–1914). Москва, 1968.
19. Белявская И. А. Внутренняя экономическая политика США (1917–1918). Москва, 1956.
20. Белявская И. А. Роберт М. Лафоллет: цена независимости. (1855–1925). Москва, 1995. Ч. I.
21. Белявская И. А. Теодор Рузвельт и общественно-политическая жизнь США. Москва, 1978.
22. Беляева Н. А. Буржуазный реформизм в США (1900–1914). Москва, 1968.
23. Богина Ш. А. Иммигрантское население США, 1865–1900 гг. Ленинград, 1976.
24. Болховитинов Н. Н. Россия и США: архивные документы и исторические исследования. Москва, 1984.
25. Болховитинов Н. Н. Проблемы научной концепции истории США нового времени (XVII–XIX вв.). Москва, 1983.
26. Болховитинов Н. Н. США: проблемы истории и современная историография. Москва, 1980.
27. Бродский Р. М. Дальневосточная политика США накануне первой мировой войны. Москва, 1968.
28. Бурстин Д. Американцы: демократический опыт. Москва, 1993.
29. Вавочкина И. Д. К истории регулирования лоббизма в США // Новая и новейшая история. 2007. № 1.
30. Владимиров Л. С. Дипломатия США в период американо-испанской войны 1898 г. Москва, 1957.
31. Ганелин Р. Ш. Россия и США. Очерки истории русско-американских отношений. 1914–1917. Ленинград, 1969.
32. Гершов З. М. Вудро Вильсон. Москва, 1983.
33. Дементьев И. П. Идейная борьба в США по вопросам экспансии (на рубеже XIX–XX вв.). Москва, 1973.
34. Зубок Л. И. Очерки истории рабочего движения в США. 1865–1918. Москва, 1962.
35. Зубок Л. И. Очерки истории США. (1877–1918). Москва, 1956.
36. Зубок Л. И. Экспансионистская политика США в начале XX века. Москва, 1969.
37. Иванян Э. История США. Москва, 2004.
38. История внешней политики и дипломатии США. 1867–1918. Москва, 1997.
39. История США: в 4 т. Москва, 1985. Т. 2.
40. Кислова А. А. Социальное христианство в США. Из истории общественной мысли. 90-е годы XIX в. 30-е годы XX в. Москва, 1974.
41. Козенко Б. Д. «Новая демократия» и война. Внутренняя политика США (1914–1917). Саратов, 1980.
42. Кравченко И. И. США: внешняя политика в начале эпохи империализма. Москва, 1988.
43. Куропятник Г. П. Фермерское движение в США от грейнджеров к Народной партии. 1867–1896. Москва, 1971.
44. Лан В. И. США: от испано-американской войны до первой мировой войны. Москва, 1975.
45. Либеральная традиция в США и ее творцы. Москва, 1997.
46. Лошаков А. Ю. В. Ламздорф и острые вопросы российско-американских отношений 1890-1900-е годы // Новая и новейшая история. 2015. № 2. С. 154-162.
47. Манькин А. История двухпартийной системы США (1789–1980). Москва, 1981.
48. Никитин В. Консерватизм и политическая борьба в США 1900–1929 гг. Москва, 1991.
49. Нитобург Э. Л. Негры США (XVII – начало XX вв.). Историко-этнографический очерк. Москва, 1979.
50. Обьедков И. В. Русская военная пропаганда в США в годы Первой мировой войне // Новая и новейшая история. 2014. № 6. С. 105–113.
51. Острогорский М. Я. Демократия и политические партии. Москва, 1997.
52. Очерки новой и новейшей истории США / Под ред. Г. Н. Севостьянова. Москва, 1960. Т. 1-2.
53. Паррингтон В. Л. Основные течения американской мысли: в 3 т. Москва, 1963. Т. 3.
54. Принципы функционирования двухпартийной системы США: история и современные тенденции / Отв. ред. Е. Ф. Язьков. Москва, 1988. Ч. I. Конец XVII в. 1917 г.
55. Сивачев Н. В. США: государство и рабочий класс (от образования Соединенных Штатов Америки до окончания второй мировой войны). Москва, 1982.
56. Согрин В. В. Гражданская война и Реконструкция в США. Современное прочтение // Новая и новейшая история. 2010. № 1.
57. Согрин В. В. Идеология в американской истории: от отцов-основателей до конца XX века. Москва, 1995.
58. Согрин В. В. Истоки современной буржуазной идеологии в США. Москва, 1975.
59. Согрин В. В. Крупный бизнес США от «Позолоченного века» до «Прогрессивной эры» (1870–1910-е годы) // Новая и новейшая история. 2010. № 6.
60. Согрин В. В. Экономическое неравенство в истории США // Новая и новейшая история. 2009. № 1.

61. Согрин В. В. Идеология в американской истории: от отцов основателей до конца XX века. Москва, 1995.
62. Согрин В.В. Политическая история США (XVII–XX вв.). Москва, 2001.
63. Супоницкая И. М. Монополия и антимонопольное движение в США конца XIX в. Москва, 1991.
64. Уткин А. И. Дипломатия Вудро Вильсона. Москва, 1989.
65. Уткин А. И. Теодор Рузвельт. Политический портрет. Свердловск, 1989.
66. Фонер Ф. История рабочего движения в США. Москва, 1969. Т. 4. Индустриальные рабочие мира: 1905–1917.
67. Фонер Ф. История рабочего движения в США. Москва, 1983. Т. 5. АФТ в «прогрессивную эру»: 1910–1915.
68. Фонер Ф. С. Испано-кубино-американская война и рождение американского империализма. 1895–1902. Москва, 1977. Т. 1–2.
69. Фонер Ф. С. История рабочего движения в США: в 6 т. Т. 2, 3, 4. Москва, 1958, 1966, 1969.
70. Фостер У. З. Негритянский народ в истории Америки. Москва, 1955.
71. Фурсенко А. А. Нефтяные войны (конец XIX – начало XX вв.). Ленинград, 1985.
72. Хофстедтер Р. Американская политическая традиция и ее создатели. Москва, 1992.
73. Штопов Б. М. Образование большого бизнеса в США на рубеже XIX–XX веков // Американский ежегодник. Москва, 1999.
74. Штопов Б. М. Формирование «американского» пути индустриального развития (конец XIX – начала XX века) // Новая и новейшая история. 2009. № 2.
75. Шустов К. С. Освободительная война на Кубе (1895–1898) и политика США. Москва, 1970.

Розділ 7. Перша світова війна: перебіг воєнних дій і дипломатична боротьба.

Тема 1. Воєнні кампанії 1914–1916 рр. Липнева криза 1914 р. і початок збройного конфлікту. Воєнні дії у Європі 1914 року. Ситуація на Західному фронті. Основні операції на Східному фронті. Сербський фронт війни. Втручання у війну Японії і Туреччини. Воєнні дії на морях і у колоніях. Підсумки 1914 року.

Кампанії 1915 року. Східний фронт. Дарданелльська операція. Воєнні дії на західному фронті. Вступ у війну Італії. Утворення Італійського фронту. Приєднання Болгарії до блоку Центральних держав. Утворення Салонікського фронту. Розгром Сербії. Війна на морі. Підсумки кампанії 1915 року.

Тема 2. Початок перелому у війні: події на фронтах 1916 р. Верден і Сомма. Брусиловський прорив. Розгром Румунії. Продовження війни на морі. Підсумки кампанії 1916 року

Тема 3. Військові дії і міжнародні відносини у 1917–1918 рр. 1917 рік: революції і катастрофи. Революція у Росії і події на Східному фронті. Вступ у війну США. Катастрофа при Капоретто. Македонський фронт. Війна за межами Європи. Протистояння на морі й у повітрі. Плани країн Антанти щодо післявоєнного влаштування Європи. «14 пунктів Вільсона» і Брестський мир.

Поразка австро-німецького блоку. Комп'єнське перемир'я.

ЛІТЕРАТУРА ДО ТЕМИ

1. Берти Ф. Л. За кулисами Антанты. Дневник британского посла в Париже. 1914–1919. Москва; Ленинград, 1927.
2. Бьюкенен Дж. Мемуары дипломата. Москва, 1991.
3. Вторая конференция мира. 1907. Санкт-Петербург, 1908.
4. Гинденбург П. Воспоминания. Петроград, 1922.
5. Гримм Э. Д. Сборник договоров и других документов по истории международных отношений на Дальнем Востоке (1842–1925). Москва, 1927.
6. Ключников Ю. В., Сабанин А. В. Международная политика новейшего времени в договорах, нотах и декларациях. Москва, 1925. Ч. I. От Французской революции до империалистической войны.
7. Константинополь и проливы. По секретным документам бывшего Министерства иностранных дел. Москва, 1956.
8. Коровин Е. А. Международные договоры и акты нового времени. Москва; Ленинград, 1924.
9. Ламсдорф В. Н. Дневник. 1886–1890. Москва; Ленинград, 1926.
10. Ламсдорф В. Н. Дневник. 1891–1892. Москва; Ленинград, 1934.
11. Ламсдорф В. Н. Дневник. 1894–1896. Москва, 1991.
12. Лондонская морская конференция. 1908–1909. Санкт-Петербург, 1910.
13. Материалы по истории франко-русских отношений за 1910–1914 гг. Сборник секретных дипломатических документов бывшего императорского российского министерства иностранных дел. Москва, 1922.
14. Международные отношения 1870–1918 гг. Сборник документов / Сост. В. М. Хвостов и др. Москва, 1940.

15. Международные отношения в эпоху империализма: Документы из архивов царского и Временного правительств, 1878–1917. Ленинград, 1933–1939. Серия 3, 1914–1917. Т. 1–10.
16. Международные отношения в эпоху империализма: Документы из архивов царского и Временного правительств, 1878–1917. Ленинград, 1939–1940. Серия 2, 1900–1913. Т. 18–20.
17. Международные отношения и внешняя политика СССР. Сборник документов (1871–1957). Москва, 1957.
18. Сазонов С. Д. Воспоминания. Москва, 1991.
19. Сборник договоров России с другими государствами. 1856–1917 гг. Москва, 1952.
20. Сборник секретных документов из архива бывшего Министерства иностранных дел. Петроград, 1918.
21. Фош Ф. Воспоминания (Война 1914–1918 гг.). Москва, 1939.
22. Бисмарк О. Мысли и воспоминания. Москва, 1940–1941. Т. 1–3.

23. Аварин В. Я. Борьба за Тихий океан. Агрессия США и Англии, их противоречия и освободительная борьба народов. Москва, 1952.
24. Агансон О. И. Балканский вопрос во внешней политике Великобритании (1908–1912 гг.) // Новая и новейшая история. 2011. № 1.
25. Агансон О. И. Влияние переворота 1903 г. в Сербии на расстановку сил в Балканском регионе // Вестник Московского университета. 2010. № 2.
26. Айвазян А. А. Египетский аспект англо-французской Антанты 1904 г. в оценке Германии и России // Вестник Московского университета. 2011. № 2.
27. Айвазян А. А. Египетский вопрос во французской внешней политике в 1880-е годы // Новая и новейшая история. 2011. № 5.
28. Аржаков Л. М. Польский вопрос в 1914 г. (по запискам Г. Н. Михайловского) // Вестник Санкт-петербургского университета. 2012. Вып. 4. С. 68–76.
29. Буранок, С. О. Первая мировая война и японское общество // Вопросы истории. 2014. № 10. С. 64–76.
30. Виноградов К. Б. Боснийский кризис 1908–1909 гг. Пролог первой мировой войны. Москва, 1964.
31. Виноградов К. Б. Мировая политика 60–80-х годов XIX века: события и люди. Москва, 1991.
32. Виноградов К. Б. Русско-турецкая война 1877–1878 годов: военный триумф и драма умиротворения // Новая и новейшая история. 2007. № 6.
33. Виноградов К. Б. Русско-турецкая война 1877–1878 годов и европейские державы // Новая и новейшая история. 2009. № 1.
34. Вишняков Я. Сербия в Первой мировой войне // Новая и новейшая история. № 2. С. 53–65.
35. Восточный вопрос во внешней политике России. Конец XVIII – начало XX века. Москва, 1978.
36. Галкин И. С. Дипломатия европейских держав в связи с освободительным движением народов Европейской Турции в 1905–1912 гг. Москва, 1960.
37. Гвоздарев Б. И. Эволюция и кризис межамериканской системы. Москва, 1966.
38. Гришина Р., Шемякин А. Судьбы «балканских союзников» 1912–1913 годов // Новая и новейшая история. 2013. № 4. С. 115–132.
39. Гросул В. А. Российский внешнеполитический конституционализм и Балканы (XVIII–XIX века) // Новая и новейшая история. 2011. № 2.
40. Давидсон. О Роли культурных связей в международных отношениях: Англо-русское литературное общество (1892–1930 годы) // Новая и новейшая история. 2009. № 4.
41. Дербицкая К. Ю. Дипломатическая подготовка экспансии Франции в Марокко в конце XIX в. // Вестник Московского университета. 2011. № 3.
42. Дипломатический словарь. Москва, 1986. Т. 1–3.
43. Ерусалимский А. С. Колониальная экспансия капиталистических держав и освободительное движение народов Южной Африки и Китая в XVII–XIX вв. Москва, 1974.
44. Зайончковский А. М. Мировая война. 1914–1918: в 3 т. Москва, 1938–1939.
45. Золотухин М. Ю. Россия, западноевропейские державы и Османская империя в период международных кризисов на Балканах (1885–1888). Москва, 1993.
46. Зубов И. А. Колониальная политика Франции в 1880-е – 1930-е гг. // Вопросы истории. Вопросы истории. 2010. № 7.
47. Листиков С. В. Многомерный подход к истории Первой мировой войны // Новая и новейшая история. 2015. № 3. С. 145–151.
48. История внешней политики России (конец XV в. 1917 г.). Конец XIX – начало XX вв. (От русско-французского союза до Октябрьской революции). Москва, 1999.
49. История внешней политики России (конец XV в. – начало 1917 г.). Вторая половина XIX века. Москва, 1997.
50. История войн. Т. 2. Тридцатилетняя война. Войны эпохи нового времени. Первая мировая война 1914–1918 гг. Ростов-на-Дону; Москва, 1997.
51. История дипломатии. Москва, 1963–1965. Т. 2–3.
52. История Первой мировой войны. 1914–1918.: в 2 т. / Под ред. И. И. Ростунова. Москва, 1975.
53. Киняпина Н. С. Балканы и проливы во внешней политике России в конце XIX века (1878–1898). Москва, 1994.

54. Корунова Е. В. Шведский нейтралитет в Первой мировой войне : случайность или закономерность // Новая и новейшая история. 2014. № 6. С. 3–16.
55. Котов Б. С. «Германия или Пруссия?» Цабернский инцидент 1913 г. в отношении русской прессы // Новая и новейшая история. 2010. № 4.
56. Котов Б. С. Русско-германские торговые отношения накануне первой мировой войны в оценке русской прессы // Вопросы истории. 2012. № 2.
57. Кунцова И. В. Образ Германии в сознании российской художественной интеллигенции в годы первой мировой войны // Клио. 2012. № 5. С. 68–71.
58. Ланник Л. В. Историю пишут проигравшие: становление германской военной историографии Первой мировой войны в 1920–1930-х годах // Новая и новейшая история. 2014. № 6. С. 129–144.
59. Лунева Ю. В. Ближневосточный кризис 1895–1897 гг. и планы раздела Османской империи // Вопросы истории. 2011. № 9.
60. Лунева Ю. В. Боснийский кризис 1908–1909 годов: провал тайной сделки Извольского и Эренталя // Новая и новейшая история. 2009. № 2.
61. Лунев Ю. В. Балканские войны 1912–1913 гг. и европейские державы // Новая и новейшая история. 2013. № 1. С. 78–91.
62. Манфред А. З. Внешняя политика Франции 1871–1891 годов. Москва, 1952.
63. Манфред А. З. Образование русско-французского союза. Москва, 1975.
64. Международные отношения на Балканах. 1856–1878 гг. Москва, 1986.
65. Международные отношения на Дальнем Востоке (1870–1949). Москва, 1956.
66. Международные отношения на Дальнем Востоке. Москва, 1973. Кн. 1 Конец XVI в. 1917 г.
67. Михарев Д. В., Симоненко Е. С. Вступление Канады в Первую мировую войну // Новая и новейшая история. 2014. № 6. С. 19–31.
68. Нарочницкий А. Л. Колониальная политика капиталистических держав на Дальнем Востоке. 1860–1895 гг. Москва, 1956.
69. Первая мировая война и проблемы политического переустройства в Центральной и Юго-Восточной Европе / Отв. ред. В. И. Беляев. Москва, 1991.
70. Первая мировая война. 1914–1918 / Под ред. А. Л. Сидорова. Москва, 1968.
71. Первая мировая война: дискуссионные проблемы истории / Отв. ред. Ю. А. Писарев, В. А. Мальков. Москва, 1994.
72. Первая мировая война: политика, идеология, историография / Отв. ред. Б. Д. Козенко. Куйбышев, 1990.
73. Писарев Ю. А. Великие державы и Балканы накануне первой мировой войны. –Москва, 1985.
74. Писарев Ю. А. Тайны первой мировой войны: Россия и Сербия в 1914–1915 гг. Москва, 1990.
75. Ротштейн Ф. А. Международные отношения в конце XIX века. Москва – Ленинград, 1960.
76. Рыбаченок И. С. Ключи от Черного моря (на рубеже XIX – XX века) // Новая и новейшая история. 2009. № 2.
77. Рыбаченок И. С. Союз с Францией во внешней политике России в конце XIX в. Москва, 1993.
78. Сергеев Е. Ю. Англо-русская Антанта 1907 года. Новые аспекты // Новая и новейшая история. 2007. № 5.
79. Смирнова И. В. Художественный образ и реальность: окопная жизнь на Западном фронте (1914–1918 гг.) в письмах солдат и романах писателей военного поколения // Вестник Московского университета. 2011. № 4.
80. Смирнов В. П. К вопросу о причинах Причин Первой мировой войны // Новая и новейшая история. 2015. № 1. С. 61–65.
81. Согрин В. В. Рождение американского империализма 1898 – 1918. Причины, цели, методы // Новая и новейшая история. 2013. № 3. С. 61–84.
82. Старцев В. И. Россия и Лондонский пакт 26 (13) апреля 1915 // Вопросы истории. 2010. № 8.
83. Такман Б. Августовские пушки. Москва, 1972.
84. Ткаченко Д. С. Первая мировая война глазами британских солдат // Новая и новейшая история. 2014. № 6. С. 62–71.
85. Туполев Б. Происхождение Первой мировой войны // Новая и новейшая история. 2002. № 4.
86. Улуян А. Румыния : 1916 год. Британские прогнозы // Славяноведение. 2015. № 3. С. 3–16.
87. Урланис Б. Ц. История военных потерь. Войны и народонаселение Европы. Людские потери вооруженных сил европейских стран в войнах XVII–XXI. Санкт-Петербург, 1994.
88. Фурсенко А. А. Борьба за раздел Китая и американская доктрина открытых дверей. 1895–1900. Москва – Ленинград, 1956.
89. Хвостов В. М. История дипломатии. Москва, 1963. Т. 2.
90. Хвостов В. М. Проблемы истории внешней политики России и международные отношения в конце XIX–начале XX в. // Избранные труды. Москва, 1977.
91. Хвостов В. М. Франко-русский союз и его историческое значение. Москва, 1955.
92. Царев Н. Т. От Шлиффена до Гинденбурга. (О провале военной доктрины кайзеровской Германии в 1914–1918 гг.). Москва, 1956.

3. Структура навчальної дисципліни

Назва тем	Денна форма				Заочна форма			
	Усього	у тому числі			Усього	у тому числі		
		лекції	пр. зан.	с/р		лекції	пр.зан.	с/р
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Розділ 1. Загальні тенденції розвитку Західної Європи та Північної Америки в останню третину XIX – на початку XX ст.								
Разом за розділом 1	46	14	20	12				
Розділ 2. Велика Британія в останню третину XIX – на початку XX ст.								
Разом за розділом 2	12	4	0	8				
Розділ 3. Франція у 1870-их – 1910-их роках								
Разом за розділом 3	12	4	0	8				
Розділ 4. Особливості політичного, соціального і економічного розвитку Сполучених Штатів Америки у 1870-ті – 1910-ті роки								
Разом за розділом 4	12	4	0	8				
Розділ 5. Німецька імперія у 1871–1918 рр.								
Разом за розділом 5	12	4	0	8				
Розділ 6. Італія в останню третину XIX – на початку XX ст.								
Разом за розділом 6	12	4	0	8				
Розділ 7. Перша світова війна: перебіг воєнних дій і дипломатична боротьба								
Разом за розділом 7.	14	6	0	8				
Всього годин	120	40	20	60				

4. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Економічні процеси в Західній Європі і Північній Америці в останню третину XIX – на початку XX ст.	2
2	Проблеми соціального розвитку країн Західної Європи й Північної Америки в останній третині XIX – на початку XX ст.	2
3	Основні тенденції розвитку культури країн Західної Європи й Північної Америки останньої третини XIX – початку XX ст.	2
4	Формування й еволюція політичних систем західноєвропейських і північноамериканських країн в останню третину XIX – на початку XX ст.	12
5	Колоніальна політика західноєвропейських країн і США в останню третину XIX – на початку XX ст.	2
Загалом		20

Тема 1. Економічні процеси в Західній Європі і Північній Америці в останню третину XIX – на початку XX ст.

(2 години)

1. Науково-технічний прогрес та його вплив на економічний розвиток.
2. Нові тенденції розвитку господарства: галузева структура та її еволюція.
3. Процес монополізації в країнах Заходу: загальні риси і специфіка.
4. Експорт капіталу: форми і методи.

Джерела та література до теми

1. Гобсон Дж. Империализм. Ленинград, 1927.
2. Гобсон Дж. Развитие современного капитализма. Машинное производство. Москва; Ленинград, 1926.
3. Гобсон Дж. Эволюция современного капитализма. Санкт-Петербург, 1898.
4. Сборник документов по истории нового времени стран Европы и Америки. Москва, 1990.
5. Сборник документов по истории нового времени. Экономическое развитие и внутренняя политика стран Европы и Америки. 1870–1914 гг. / Сост. П. И. Остриков, П. П. Вандель. Москва, 1989.
6. Хрестоматия по новой истории. Второй период / Под ред. П. И. Острикова. Москва, 1993.
7. Бухарин Н.И. Мировое хозяйство и империализм: Экономический очерк. Москва; Ленинград, 1927.
8. Гильфердинг Р. Финансовый капитал. Исследование новейшей фазы в развитии капитализма. Москва, 1959.
9. Гобсон Дж. Империализм. Ленинград, 1927.
10. Гобсон Дж. А. Развитие современного капитализма. Машинное производство. Москва – Ленинград, 1926. (Гобсон Дж. А. Эволюция современного капитализма. Санкт-Петербург, 1898).
11. Каутский К. Империализм. Харьков, б. г.
12. Каутский К. Национальное государство, империалистическое государство и союз государств. Москва, 1917.
13. Каутский К. Путь к власти (Политические очерки о вращении в революцию). Славяне и революция. Москва, 1959.
14. Ленин В.И. Империализм, как высшая стадия капитализма (Популярный очерк) // Полное собрание сочинений. Т. 27.
15. Ленин В.И. Империализм и раскол социализма // ПСС. Т. 30.
16. Люксембург Р. Накопление капитала. Т. 1–2. Москва – Ленинград, 1934.
17. Мархлевский Ю. Империализм или социализм? // Мархлевский Ю. За что и как бороться? Москва, 1959.
18. Всесвітня історія : Навчальний посібник / Алексеев Ю. Москва, Вертегел А. Г., Казаков О. О. К., 2006.
19. Мухин Б. А. Мировая экономика. Москва, 2010. URL: <http://literus.narod.ru/Bussines/MirEcon/index.htm>
20. Економічна історія: Лекції / Н. О. Тимочко, О. А. Пучко, Л. М. Рудомьоткіна та ін. К., 2000. URL: <http://library.if.ua/books/85.html>
21. Корнійчук Л. Я., Татаренко Н. О., Поручник А. М. Історія економічних учень: Підручник. К. 1999. URL: <http://library.if.ua/books/87.html>
22. Мендельсон Л.А. Теория и история экономических кризисов и циклов. –Москва, 1959. Т.2.
23. Покудов О.А. Новая экономическая политика О. Бисмарка после объединения Германии (1871–1878 гг.). URL: <http://izvestia.asu.ru/2009/4-2/hist/TheNewsOfASU-2009-4-2-hist-30.pdf>
24. Соловьев Ю. Б. Международные финансовые отношения и французский денежный рынок в конце XIX века // Проблемы истории международных отношений. Ленинград, 1972.
25. Райнерт Э. С. Как богатые страны стали богатыми, и почему бедные страны остаются бедными. Москва, 2011.
26. Талеб Н. Черный лебедь. Под знаком непредсказуемости. URL: <https://www.litres.ru/static/trials/04/23/43/04234345.a4.pdf>
27. Тимошина Т. М. Экономическая история зарубежных стран. Москва, 2006. URL: <http://www.ravnovesie.com/files/rv/131918362914.htm>
28. Травин Д. Европейская модернизация: В 2 кн. Кн. 1 / Д. Травин, О. Маргания. Москва; Санкт-Петербург URL: http://www.gumer.info/bibliotek_Buks/Polit/Trav/index.php
29. Трахтенберг И. А. Денежные кризисы (1821–1938 гг.). Москва, 1963.

Тема 2. Проблеми соціального розвитку країн Західної Європи й Північної Америки в останній третині XIX – на початку XX ст.

(2 години)

1. Зародження і розвиток індустріального суспільства.
2. Соціальна модернізація: складання нової диференціація суспільства і кризи, пов'язані із цим.
3. Варіанти вирішення «соціального питання».
4. Формування середнього класу: особливості процесу в різних країнах Заходу.

Джерела та література до теми

1. Хрестоматия по новой истории. Второй период / Под ред. П. И. Острикова. –Москва, 1993.
2. Сборник документов по истории рабочего и социалистического движения стран Западной Европы и США. Москва, 1985.
3. Проблемы общественного прогресса и социалистического идеала в общественной мысли конца XIX и XX столетий. Хрестоматия. Москва, 1990. Вып. I.
4. Забастовочная борьба трудящихся (конец XIX – 70-е годы XX в.); Статистика. Москва, 1980.

5. Бауман З. Индивидуализированное общество. Москва, 2005.
6. Вебер М. Социология. Загальноісторичні аналізи. Політика. К., 1998. URL: <http://litopys.org.ua/weber/wbs05.htm>
7. Всесвітня історія: Навчальний посібник / Ю. М. Алексеев, А. Г. Вертегел, О. О. Казаков. К., 2006.
8. Зидер Р. Что такое социальная история? Разрыв и преемственность в освоении «социального». URL: http://igiti.hse.ru/data/108/314/1234/1_4_2Sied.pdf
9. Зомбарт В. Буржуа. Москва, 1924.
10. Кертман Л. Е., Рахшмир П. Ю. Буржуазия Западной Европы и Северной Америки на рубеже XIX–XX вв. Москва, 1984.
11. Крупные аграрии и промышленная буржуазия России и Германии в конце XIX – начале XX в. Москва, 1988.
12. Кузнецова Е. Средний класс: западные концепции // Мировая экономика и международные отношения. 2009. № 2. С. 19–28.
13. Лавровский В.М. Исследование по аграрной истории Англии XVII – XIX вв. –Москва, 1966.
14. Ливен Д. Аристократия в Европе: 1815–1914. Санкт-Петербург, 2000.
15. Международное рабочее движение: вопросы истории и теории: В 8 т. Т. 2-3. Москва, 1976-1978.
16. Муртузалиева Э. А., Гарунова Н. Н. Развитие городов в истории стран Западной Европы в XVI – XIX веках: сравнительный анализ. URL: <http://www.rae.ru/forum2012/pdf/2839.pdf>
17. Оггер Г. Магнаты... Начало биографии. Москва, 1985.
18. Селигмен Б. Сильные мира сего. Бизнес и бизнесмены в американской истории. Москва, 1976.
19. Серени Э. Развитие капитализма в итальянской деревне. (1860–1900). Москва, 1951.
20. Фридрих А. Гуго Стиннес: Опыт политической характеристики. Москва, 1924.
21. Чикалов Р. А. Новая история стран Европы и США. 1815–1918 гг. : Учебное пособие. Москва, 2005.

Тема 3. Основні тенденції розвитку культури країн Західної Європи й Північної Америки останньої третини XIX – початку XX ст. (2 години)

1. Культурна модернізація і формування нової системи цінностей європейця й американця.
2. Зміни у повсякденному житті населення міст і сел, зародження масової культури.
3. Модернізм: нова художня система епохи.

Джерела та література до теми

1. Безклубенко С. Социальная природа искусства. Москва, 1976.
2. Боголюбова Н., Николаева Ю. Спорт и политика: истоки история политизации Олимпийских игр // Клио. 2012. № 1. С. 49–52.
3. Божович В. Традиции и взаимодействие искусств. Франция (конец XIX – начало XX века). Москва, 1987.
4. Броновицкая А. Европейский модернизм. URL: <http://narkomfin.ru/Rus/Architecture/Modernism.aspx>
5. Босенко А. Случайная свобода искусства. К., 2009.
6. Владимирова А. Франция на рубеже XIX и XX веков: литература, живопись, музыка, театр. Санкт-Петербург, 2004.
7. Владимиров Н. Классовое и общественное в искусстве. Москва, 1984.
8. Ван де Вильде А. Очищение искусств. Мастера архитектуры об архитектуре. Москва, 1982.
9. Воякина С. Зарубежное изобразительное искусство XX века. Москва, 1978.
10. Герасимов С. Об искусстве (о традициях и новаторстве). Москва, 1973.
11. Гончаренко Н. О. прогрессе искусства. К., 1968.
12. Кертман Л. Е. История культуры стран Европы и Америки. 1870–1917. Москва, 1987.
13. Комаров С. В. История зарубежного кино. Москва, 1965. Т.1. Немое кино.
14. Конен В. Д. Очерки по истории зарубежной музыки. Москва, 1997.
15. Конен В. Д. Пути американской музыки: Очерки по истории музыкальной культуры США. Москва, 1977.
16. Креспель Ж. П. Повседневная жизнь импрессионистов: 1863–1883. Москва, 1999.
17. Дмитриева Н. Виды искусства и современность. Москва, 1962.
18. Дэвис Н. История Европы. Москва, 2005. URL: http://yanko.lib.ru/books/hist/davies_norman-europe_a_history-a.htm#_Точ152355975
19. Гуревич П. С. Культурология. Москва, 1996.
20. Ерасов Б. С. Культура, религия и цивилизация на Востоке. Москва, 1990. Культурология / Сост. и отв. ред. А. А. Радугин. Москва, 1996.
21. Еремеев А. Границы искусства: социальная сущность художника. Москва, 1987.
22. История зарубежного искусства. Москва, 1983.
23. История зарубежного театра: в 4 ч. Москва, 1984. Ч. 2. Театр Западной Европы и США (1789–1917).
24. История зарубежной литературы конца XIX – начала XX в. (1871–1917). –Москва, 1968.
25. История зарубежной музыки. Москва, 1983. Вып.4. «Вторая половина XIX века». Москва, 1988. Вып.5. «Конец XIX – начало XX в».

26. История немецкой литературы: в 3 т. Москва, 1986. Т. 2–3.
27. История философии: Запад – Россия – Восток. Москва, 1998. Кн. 3. Философия XIX–XX вв.
28. Калитина Н. Н. «Эпоха реализма» во французской живописи XIX века. Москва, 1972.
29. Калитина Н. Французское изобразительное искусство конца XVIII – XX века. Ленинград, 1990.
30. Колпинский Ю. Всеобщая история искусств. Искусство XX века. Москва, 1966. Т. 6. Кн. 2.
31. Кудрикова С. Французское искусство конца XIX века в свете теософских доктрин (к вопросу о синкретизме художественного мышления символистов). Санкт-Петербург, 1995.
32. Культурология. Основы теории и истории культуры / Под ред. И.Ф. Кефели. Санкт-Петербург, 1996.
33. Лапшина Н. Мир искусства: Очерки истории и творческой практики. Москва, 1977.
34. Лелеко В. Д. Пространство повседневности в европейской культуре. Санкт-Петербург, 2002.
35. Лукшин И. Современное изобразительное искусство Запада. О социально-эстетической и идеологической сущности модернизма. Москва, 1986.
36. Малахов Н. Критика современных буржуазных формалистических течений в искусстве. Москва, 1965.
37. Мамонтов С. П. Основы культурологии. Москва, 1996.
38. Манфред А. История Франции. Москва, 1973. Т. 2.
39. Маца И. Искусство зрелого капитализма на Западе. Москва, 1929.
40. Натев А. Искусство и общество. Москва, 1966.
41. Недошивин Г. Очерки теории искусства. Москва, 1953.
42. Овсянников М. Искусство и капитализм. Москва, 1979.
43. Райнов Б. Свобода творческой личности в буржуазном мире. Москва, 1967.
44. Рыков А. В. К вопросу о становлении модернистской парадигмы в искусстве XIX века // Вестник Санкт-Петербургского университета. 2013. Вып. 3. Серия 2. С. 123-132.
45. Савельева А. Мировое искусство. Направления и течения от импрессионизма до наших дней. Санкт-Петербург – Москва, 2006.
46. Садохин А. Мировая культура и искусство. Москва, 2007.
47. Светлов И. Европейский символизм. Санкт-Петербург, 2006.
48. Соколов Э. В. Культурология: Очерки теории культуры. Москва, 1994.
49. Сокольникова Н. История стилей в искусстве. Москва, 2006.
50. Тугендхольд Я. Французское искусство и его представители. Санкт-Петербург, 1911.
51. Тэн И. Философия в искусстве. Москва, 1996.
52. Фукс Э. Галантный век. Иллюстрированная история нравов. Москва, 1994.
53. Харди У. Ар Нуво. Москва, 1999.
54. Яворская Н. Западноевропейское искусство XIX века. Москва, 1989.
55. Янсон Х. Основы истории искусства. Санкт-Петербург, 1996.

Тема 4. Формування й еволюція політичних систем західноєвропейських країн і США в останню третину XIX – на початку XX ст. (12 години)

Заняття 1. Загальні тенденції політичного розвитку країн північноатлантичної цивілізації

1. Основні складові процесу політичної модернізації.
2. Політичні режими країн Західної Європи та Північної Америки: авторитарні і демократичні тенденції.
3. Націоналізм і формування національних держав.
4. Партійно-політичні системи країн Заходу.

Джерела та література до теми

1. Бебель А. Из моей жизни. Москва, 1963.
2. Бисмарк О. Мысли и воспоминания. Москва, 1940-1941. Т. 1–3.
3. Бюлов Б. Воспоминания. Москва – Ленинград, 1935.
4. Вильгельм II. Мемуары. События и люди, 1878–1918. Москва – Петроград, 1923.
5. Консерватизм: Антологія / Упорядники і автори передмови Олег Проценко і Василь Лісовий. К., 1998.
6. Конституции буржуазных стран : в 4 т. Москва; Ленинград, 1935–1936. Т. 1–2, 4.
7. Конституции и законодательные акты буржуазных государств XVII–XIX вв. –Москва, 1957.
8. Конституции и законодательные акты буржуазных государств XVII–XIX вв. Англия, США, Франция, Италия, Германия. Сборник документов / Под ред. П. Н. Галанзы. Москва, 1957.
9. Лібералізм : Антологія / Упорядники Олег Проценко, Василь Лісовий. К., 2002.
10. Націоналізм: Антологія / Упорядники Олег Проценко, Василь Лісовий. К., 2000.
11. Хрестоматія по новой истории. Второй период / Под ред. П. И. Острикова. Москва, 1993.
12. Всесвітня історія : Навчальний посібник / Ю. Алексеев, А. Г. Вертегел, О. О. Казаков. К., 2006.

13. Витушкин Д. А. Политические партии как общественный институт в Европе конца XIX – начала XX века // Политанализ. 2003. URL: <http://politanaliz.land.ru/party1.htm>
14. Желудков А. В., Буланова А. Г. История государства и права зарубежных стран. Москва, 2003.
15. История государства и права зарубежных стран / Под ред. Н. А. Крашенинниковой и О. А. Жидкова. Москва, 2003. Часть 2.
16. Лефор К. Политические очерки (XIX–XX века) : Пер. с франц. Москва, 2000.
17. Петришин, О. Пропорційна виборча система: історичний досвід запровадження // Вісник центральної виборчої комісії. 2006. № 1 (3).
18. Політична історія XX століття: Навч. посібник. Вид. 2-ге, перероб. й доп. / За ред. Салабая В. Ф. К., 2001.
19. Травин Д. Европейская модернизация: В 2 кн. Кн. 1 / Д. Травин, О. Маргания. Москва; Санкт-Петербург. URL: http://www.gumer.info/bibliotek_Buks/Polit/Trav/index.php
20. Хантингтон С. Политический порядок в меняющихся обществах. Москва, 2004.
21. Хобсбаум Э. Нации и национализм после 1780 г. Санкт-Петербург, 1998. 305 с.
22. Цыганков А. П. Современные политические режимы: структура типология динамика: Учебное пособие. Москва, 1995.

Заняття 2. Британська модель політичної системи в останню чверть XIX – на початку XX ст.

1. Причини еволюційного становлення політичних інститутів у Великобританії в останній третині XIX – на початку XX ст.
2. Парламентська модель представницької системи і шляхи її демократизації (реформи 1872, 1883, 1884–1885, 1889 і 1911 рр.).
3. Двопартійна система: програмні принципи, соціальна база, функції та структура партій.
4. Становлення та перші політичні кроки Лейбористської партії.

Джерела та література до теми

1. Вебб С. и Б. Теория и практика английского тред-юнионизма. Санкт-Петербург, 1900–1901. Т.1–2.
2. Консерватизм: Антологія / Упорядники і автори передмови Олег Проценко і Василь Лісовий. К., 1998.
3. Конституции буржуазных стран: в 4 т.– Москва; Ленинград, 1935–1936. Т. 1–2, 4.
4. Конституции и законодательные акты буржуазных государств XVII–XIX вв. –Москва, 1957.
5. Конституции и законодательные акты буржуазных государств XVII–XIX вв. Англия, США, Франция, Италия, Германия. Сборник документов / Под ред. П. Н. Галанзы. Москва, 1957.
6. Лібералізм : Антологія / Упорядники Олег Проценко, Василь Лісовий. К., 2002.
7. Манн Т. Воспоминания. Москва – Ленинград, 1924.
8. Мельникова С. В. Революционная элита и "республиканский" образ в Ирландии в 1917–1919 гг. // Вопросы истории. 2012. № 12. С. 109–121.
9. Милль Дж. Ст. О свободе. Санкт-Петербург, 1906.
10. Науменко Е. О. Палата лордов в конституционно-правовой системе Великобритании XIX – начале XX в. // Вопросы истории. 2014. № 2. С. 20–37.
11. Націоналізм : Антологія / Упорядники Олег Проценко, Василь Лісовий. К., 2000.
12. Сборник документов по истории рабочего и социалистического движения стран Европы и США / Учеб. пособие для студентов вузов по спец. «История». –Москва, 1985.
13. Сборник документов по истории рабочего и социалистического движения стран Европы и США / Учебное пособие для студентов вузов по специальности «История». Москва, 1985.
14. Сборник материалов по англо-бурской войне в Южной Африке... 1899–1900 гг. / Под ред. полковника Артамонова. Санкт-Петербург, 1900. Вып. 3, 4.
15. Семюэль Г. Либерализм. Москва, 1906.
16. Сили Дж. Р. Британская империя. Москва, 2004.
17. Сили Дж. Расширение Англии. Санкт-Петербург, 1903. Спенсер Г. Личность и государство. Санкт-Петербург, 1908.
18. Арутюнова А. Г. Истоки формирования идеи «социалистов чувства» в Англии в 80–90-е гг. XIX в. // Вестник Московского университета. 2010. № 3.
19. Бугашев С. И. Женское движение в Великобритании в XIX веке // Клио. 2012. № 6. С. 38-41.
20. Виноградов В. Н. Бенджамин Дизраэли и Фея на престоле. Москва, 2004.
21. Виноградов В. Н. У истоков лейбористской партии (1889–1900). Москва, 1965.
22. Виноградов К. Б. Дэвид Ллойд Джордж. Москва, 1970.
23. Галеви Э. История Англии в эпоху империализма. Москва, 1937. Т. 1.
24. Галкина Л. А. К критике идеологии фабианства. Москва, 1984.
25. Джексон Т.А. Борьба Ирландии за независимость. Москва, 1949.
26. Ерофеев Н. А. Очерки по истории Англии. 1815–1917. Москва, 1959.

27. Ирвин У. Обезьяны, ангелы и викторианцы. Дарвин, Гекели и эволюция. Москва, 1973.
28. Карлинер М. М. Рабочее движение в Англии в годы первой мировой войны. (1914–1918). Москва, 1961.
29. Кертман Л. Е. Борьба течений в английском рабочем и социалистическом движении в конце XIX – нач. XX в. Москва, 1962.
30. Кертман Л. Е. География, история и культура Англии. Москва, 1979.
31. Кертман Л. Е. Джозеф Чемберлен и сыновья. Москва, 1990.
32. Кертман Л. Е. Рабочее движение в Англии и борьба двух тенденций в
33. Кол Д. История рабочего движения в Англии 1789–1925 гг. Ленинград, 1927. Т. 2. 1848–1900.
34. Колмаков С. А. Идеология и политика либеральной партии Великобритании в 80-е гг. XIX в. Москва, 1985.
35. Колпаков А. Д. Ирландия на пути к революции 1900–1918 гг. Москва, 1976.
36. Колпаков С. А. Идеология и политика либеральной партии Великобритании в 80-е годы XIX века. Москва, 1985.
37. Кунина В. Е. Карл Маркс и английское рабочее движение. Москва, 1968.
38. Мадор Ю.П. Подъем рабочего движения в Англии в 1910–1913 гг. Москва, 1966.
39. Мижуев П. Г. Вильям Гладстон. Санкт-Петербург, 1893.
40. Мортон А. Л. История Англии. Москва, 1950.
41. Мортон А. Л., Тэйт Д. История английского рабочего движения. 1770–1920. –Москва, 1959.
42. Науменков О. А. Борьба партий и вторая парламентская реформа 1867 г. в Англии: Текст лекции. Уфа, 1988.
43. Остапенко Г. С., Прокопов А. Ю. Новейшая история Великобритании XX – начала XXI века: Учебное пособие. Москва, 2012.
44. Парфенов И. Д. Монополия и империя: Английские привилегированные компании и колониальная экспансия 80–90-х годов XIX века. Саратов, 1980.
45. Согрин В. Британский либерализм: этапы развития и течения // Новая и новейшая история. 1996. № 4.
46. Соловьев С. А. Развитие государственно-монополистического капитализма в Англии в годы первой мировой войны. Москва, 1985.
47. Стрэчи Л. Королева Виктория. Ростов-на-Дону, 1999.
48. Суслопаров Е. А. Артур Гендерсон – «архитектор» лейбористской партии Великобритании // Новая и новейшая история. 2015. № 2. С. 163–182.
49. Трухачевский В. Г. Бенджамин Дизраэли или История одной невероятной карьеры. Москва, 1993.
50. Туполева Л. Ф. Социалистическое движение в Англии в 80-е годы XIX века. –Москва, 1973.
51. Фостер У. Очерки мирового профсоюзного движения. Москва, 1956.
52. Хатт А. Английское профсоюзное движение (Краткая история). Москва, 1954.

Заняття 3. Політична система США в останню чверть XIX – на початку XX ст.

1. Соціальна визначеність еволюційного розвитку політичної системи США.
2. Політична модернізація в країні: основні напрями і прояви.
3. Програмні цілі і соціальна база республіканців і демократів.
4. Прогресистський рух і криза традиційної двопартійності.

Джерела та література до теми

1. Де-Леон Д. Избранные произведения. Москва; Ленинград, 1932.
2. Дюбуа У. Воспоминания. Москва, 1962.
3. Зорге Ф. Рабочее движение в Соединенных Штатах Америки. Санкт-Петербург, 1907.
4. Петтигрю Р. Ф. Торжествующая плутократия. Москва, 1922.
5. Хилкуит М. История социализма в Соединенных Штатах. Петроград, 1919.
6. Американська демократія: Ідеологічні основи американської політичної системи. Москва, 1990.
7. Аскольдова С. М. Начало массового рабочего движения в США (80-е годы XIX в.). Москва, 1966.
8. Аскольдова С. М. Формирование идеологии американского тред-юнионизма. –Москва, 1976.
9. Байбакова Л. В. Двухпартийная система США в период «позолоченного века». Москва, 1996.
10. Байбакова Л. В. У идейных истоков прогрессизма // Исторический образ Америки. Москва, 1994.
11. Белявская И. А. Буржуазный реформизм в США (1900–1914). Москва, 1968.
12. Белявская И. А. Теодор Рузвельт и общественно-политическая жизнь США. –Москва, 1978.
13. Беляева Н. А. Буржуазный реформизм в США (1900–1914). Москва, 1968.
14. Богина Ш. А. Иммигрантское население США, 1865–1900 гг. Л., 1976.
15. Бурстин Д. Американцы: демократический опыт. Москва, 1993.
16. Вавочкина И. Д. К истории регулирования лоббизма в США // Новая и новейшая история. 2007. № 1.
17. Гершов З. М. Вудро Вильсон. Москва, 1983.
18. Деметьев И. П. Идейная борьба в США по вопросам экспансии (на рубеже XIX–XX вв.). Москва, 1973.
19. Зубок Л. И. Очерки истории рабочего движения в США. 1865–1918. Москва, 1962.
20. Зубок Л. И. Очерки истории США. (1877–1918). Москва, 1956.
21. Зубок Л. И. Экспансионистская политика США в начале XX века. Москва, 1969.

22. Иванян Э. История США. Москва, 2004.
23. История внешней политики и дипломатии США. 1867–1918. Москва, 1997.
24. История США: в 4 т. Москва, 1985. Т. 2.
25. Кислова А. А. Социальное христианство в США. Из истории общественной мысли. 90-е годы XIX в. 30-е годы XX в. Москва, 1974.
26. Козенко Б. Д. «Новая демократия» и война. Внутренняя политика США (1914–1917). Саратов, 1980.
27. Кравченко И. И. США: внешняя политика в начале эпохи империализма. –Москва, 1988.
28. Либеральная традиция в США и ее творцы. Москва, 1997.
29. Манькин А. История двухпартийной системы США (1789–1980). Москва, 1981.
30. Никитин В. Консерватизм и политическая борьба в США 1900–1929 гг. –Москва, 1991.
31. Нитобург Э. Л. Негры США (XVII – начало XX вв.). Историко-этнографический очерк. Москва, 1979.
32. Острогорский М. Я. Демократия и политические партии. Москва, 1997.
33. Очерки новой и новейшей истории США / Под ред. Г. Н. Севостьянова. –Москва, 1960. Т. 1-2.
34. Паррингтон В. Л. Основные течения американской мысли: в 3 т. Москва, 1963. Т. 3.
35. Принципы функционирования двухпартийной системы США: история и современные тенденции / Отв. ред. Е. Ф. Язьков. Москва, 1988. Ч. I. Конец XVII в. 1917 г.
36. Согрин В. В. Идеология в американской истории: от отцов-основателей до конца XX века. Москва, 1995.
37. Согрин В. В. Истоки современной буржуазной идеологии в США. Москва, 1975.
38. Согрин В. В. Крупный бизнес США от «Позолоченного века» до «Прогрессивной эры» (1870–1910-е годы) // Новая и новейшая история. 2010. № 6.
39. Согрин В.В. Политическая история США (XVII–XX вв.). Москва, 2001.
40. Супоницкая И. М. Монополия и антимонопольное движение в США конца XIX в. Москва, 1991.
41. Уткин А. И. Теодор Рузвельт. Политический портрет. Свердловск, 1989.
42. Фонер Ф. История рабочего движения в США. Москва, 1969. Т. 4. Индустриальные рабочие мира: 1905–1917.
43. Фонер Ф. История рабочего движения в США. Москва, 1983. Т. 5. АФТ в «прогрессивную эру»: 1910–1915.
44. Хофстедтер Р. Американская политическая традиция и ее создатели. Москва, 1992.

Заняття 4. Розвиток французської політичної моделі у 1870-х – 1910-х рр.

1. Внутрішньополітична боротьба у Франції доби Третьої республіки: у пошуках витоків жорсткого протистояння.
2. Політична боротьба навколо прийняття нової конституції.
3. Державний устрій Франції згідно основному закону 1875 р.
4. Особливості партійної системи країни.

Джерела та література до теми

1. Сборник документов по истории рабочего и социалистического движения стран Европы и США / Учеб. пособие для студентов вузов по спец. «История». Москва, 1985.
2. Пуанкаре Р. На службе Франции (1914–1915): Воспоминания. Мемуары. Москва; Минск, 2002.
3. Антюхина-Московченко В. И. История Франции 1870–1918. Москва, 1963.
4. Антюхина-Московченко В. И. Третья республика во Франции, 1870–1918. Москва, 1986.
5. Арзаканян М. Политическая история Франции XX века. Москва, 2003.
6. Арну А. Народная партия Парижской Коммуны. Петроград, 1919.
7. Буйко О. Л. Франция: колониальная политика и парламент. 1880-е годы // Новая и новейшая история. 2008. № 2.
8. Вершинин А. А. Жорж Клемансо: штрихи к политическому портрету // Новая и новейшая история. 2015. № 1. С. 197–218.
9. Виватенко С. В. Специальные комиссии французского парламента в годы Первой мировой войны // Вестник Санкт-Петербургского университета. «История». Серия 2. 2011. Вып. 2.
10. Вилар К. Социалистическое движение во Франции. 1893–1905 гг. (Гедисты). –Москва, 1969.
11. Гильбо А. Социализм и синдикализм во Франции во время войны: Исторический очерк. Петербург, 1920.
12. Гурвич С. Н. Отделение церкви от государства и партия радикалов (1902–1905 гг.) // Французский ежегодник. Москва, 1975.
13. Гурвич С. Н. Радикал-социалисты и рабочее движение во Франции в начале XX в. Москва, 1976.
14. Далин В. М. Люди и идеи. Из истории революционного и социалистического движения во Франции. Москва, 1970.
15. Желубовская Э. А. Крушение Второй империи и возникновение Третьей республики во Франции. Москва, 1956.
16. Зеваэс А. История Третьей республики. (1870–1926). Москва – Ленинград, 1930.
17. История Парижской Коммуны 1871 г. / Под ред. А.З.Манфреда и др. Москва, 1971.

18. История Франции. Москва, 1972. Т. 2.
19. Итенберг Б. С. Россия и Парижская Коммуна. Москва, 1971.
20. Любин Т. Н. Россия и Франция. Москва, 1996.
21. Люблинская А. Д. Очерки истории Франции. С древнейших времен до окончания первой мировой войны. Ленинград, 1957.
22. Международное рабочее движение: Вопросы истории и теории / Под ред. Б. Н. Пономарева. Москва, 1976. Т. 2.
23. Михневич Н. П. Война между Германией и Францией 1870–1871. Критико-историческое исследование. Санкт-Петербург, 1897.
24. Молчанов Н. Н. Жорес (1859–1914). Москва, 1969.
25. Наринский М. М. Шарль Моррас и «Аксьон франсэз» до первой мировой войны // Французский ежегодник, 1976. Москва, 1978.
26. Погодин С. Н. Амьенская хартия: [Из истории рабочего движения во Франции, 1906 г.] // Вопросы истории. 1989. №10.
27. Прицкер Д. П. Жорж Клемансо. Политическая биография. Москва, 1983.
28. Ревякин А. В. Кризис «священного единения» во Франции // Вестник Московского государственного университета. Сер. История. 1976. № 2.
29. Рубинский Ю. И. Клерикализм и политическая борьба во Франции на рубеже XIX и XX веков // Французский ежегодник. Москва, 1974.
30. Русанов Н. С. Очерки современной Франции. Санкт-Петербург, 1904.
31. Столповская А. Проявление упадка во Франции. По национальным источникам. Москва, 1903.
32. Трембицкая А. Положение рабочего класса и характер социалистического движения во Франции накануне первой мировой войны. Москва, 1960.
33. Франция в XX веке. Москва, 2001.
34. Чернега В. Н. Буржуазные партии в политической системе Франции: Третья – Пятая республики. Москва, 1987.
35. Шури М. Здравствуй, господин Курбе! Москва, 1972.

Заняття 5. Еволюція політичної системи Німеччини у 1871–1918 рр.

1. Німецький варіант континентально-європейської політичної моделі: специфічні риси.
2. Особливості консервативного і ліберального руху у Німеччині.
3. Політичний католицизм в країні.
4. Становлення і розвиток німецької соціал-демократії.

Джерела та література до теми

1. Бебель А. Из моей жизни. Москва, 1963.
2. Бюлов Б. Воспоминания. Москва – Ленинград, 1935.
3. Науман Ф. Срединная Европа. Петроград, 1918.
4. Вильгельм II. Мемуары. События и люди, 1878–1918. Москва – Петроград, 1923.
5. Бисмарк О. Мысли и воспоминания. Т. 1–3. Москва, 1940–1941.
6. Айзин Б. А. Альтернативы германской истории в конце XIX – начале XX в. // Новая и новейшая история. 1992. № 4.
7. Бабанцев Н. Ф., Прокопьев В. П. Германская империя 1871–1918 гг.: Историко-правовое исследование. Красноярск, 1984.
8. Бартель В. Левые в германской социал-демократии в борьбе против милитаризма и войны. Москва, 1959.
9. Гейдорн Г. Монополии. Пресса. Война. Исследование внешней политики Германии с 1902 по 1914 год. Роль прессы в подготовке первой мировой войны. Москва, 1964.
10. Германская история в новое и новейшее время: в 2-х томах. Москва, 1970.
11. Ерусалимский А. С. Бисмарк. Дипломатия и милитаризм. Москва, 1968.
12. Исследования по истории германского империализма начала XX века / Отв. ред. Б. А. Айзин, В. Гуче. Москва, 1987.
13. Либерализм Запада. XVII–XX века. Москва, 1995.
14. Лихтенберже А. Современная Германия. Санкт-Петербург, 1914.
15. Людвиг Э. Последний Гогенцоллерн (Вильгельм II). Москва, 1991.
16. Оболенская С. В. Политика Бисмарка и борьба партий в Германии в конце 70-х годов XIX в. Москва, 1992.
17. Овчаренко Н. Е. Германская социал-демократия на рубеже двух веков. (Идейно-политическая эволюция СДПГ в период империализма). –Москва, 1975.
18. Палмер А. Бисмарк. Смоленск, 1997.
19. Патрушев А. Германия XX века. Москва, 2004.
20. Прокопьев В. П. История германской государственности. Калининград, 1985.

21. Рейх Э. Современная Германия. Санкт-Петербург, 1908.
22. Туполев Б. М. Германский империализм в борьбе за «место под солнцем». Германская экспансия на Ближнем Востоке, в Восточной Африке и в районе Индийского океана о конце XIX – начале XX в. Москва, 1991.
23. Хилльгрубер А., Берглар П. Выдающиеся политики: Отто фон Бисмарк. Меттерних. Ростов-на-Дону, 1998.
24. Ходорковский Л. Д. Католицизм и рабочий класс Германии, 1871–1933. –Москва, 1978.
25. Цфасман А. Б. Буржуазные партии и рабочее движение в Германии (1900–1914). Материалы спецкурса. Челябинск, 1975.
26. Чубинский В. В. Бисмарк: Политическая биография. Санкт-Петербург, 1997.
27. Эггерт З. К. Борьба классов и партий в Германии в годы первой мировой войны (август 1914 – октябрь 1917). Москва, 1957.

Заняття 6. Особливості політичного розвитку Італії протягом останньої третини XIX – на початку XX ст.

1. Система державної влади об'єднаної Італії.
2. Партийна система країни та її еволюція.
3. Зміст, характер і наслідки політичних реформ в країні.
4. «Південне питання» як політична проблема.

Джерела та література до теми

1. Боголюбов Н. Д. Рабочее движение в Италии в 1871–1915 годах. Лекции. Москва, 1958.
2. Григорьева И. В. Рабочее и социалистическое движение в Италии в эпоху I Интернационала. Москва, 1966.
3. История Италии. Москва, 1970. Т. 2.
4. Италия в XX веке. Москва, 2001.
5. Канделоро Дж. История современной Италии: в 7 т. Т. 5, 6. Москва, 1971, 1975.
6. Канделоро Дж. Католическое движение в Италии. Москва, 1955.
7. Канделоро, Джорджо. История современной Италии. Москва, 1975. Т. 6. Развитие капитализма и рабочего движения. 1871–1896.
8. Канделоро, Джорджо. История современной Италии. Москва, 1979. Т. 7. Кризис конца века и эпоха Джолитти, 1896–1914.
9. Канделоро, Джорджо. Католическое движение в Италии. Москва, 1955.
10. Кин Ц. И. Италия конца XIX века: судьбы людей и теорий. Москва, 1978.
11. Кин Ц. И. Италия на рубеже веков. Из истории общественно-политической мысли. Москва, 1980.
12. Любин В. П. Италия накануне вступления в первую мировую войну (на пути к краху либерального государства). Москва, 1982.
13. Манакорда Г. Итальянское рабочее движение по материалам съездов. От его зарождения до образования социалистической партии (1853–1892). Москва, 1955.
14. Мизиано К. Ф. Итальянское рабочее движение на рубеже XIX и XX вв. –Москва, 1976.
15. Мизиано К. Ф. Всеобщая политическая забастовка в 1904 г. в Италии. (Историческая проверка концепций «революционного синдикализма») // Проблемы итальянской истории. Москва, 1975.
16. Шейнман М. М. Ватикан и католицизм в конце XIX – начале XX века. –Москва, 1958.
17. Яхимович З. П. Становление концепции прогрессивного либерализма Джованни Джолитти (1882–1900 гг.) // Проблемы итальянской истории. –Москва, 1993.
18. Яхимович З. П. Антивоенное движение и итальянские социалисты накануне первой мировой войны // Проблемы итальянской истории. Москва, 1975.
19. Яхимович З. П. Итальянское государство и общество: модернизация и внешняя политика // Новая история стран Европы и Америки / И. М. Кривогуз, В. Н. Виноградов, Н. М. Гусева и др.; Под ред. И. М. Кривогуза. Москва, 2004.
20. Яхимович З. П. Итальянский синдикализм: от всеобщей забастовки 1904 г. к «Красной неделе» 1914 г. // Проблемы итальянской истории, 1978. Москва, 1978.

Тема 5. Колоніальна політика західноєвропейських країн і США в останню третину XIX – на початку XX ст.

(2 години)

1. Колоніальні завоювання Британської імперії.
2. Французька модель колоніальної імперії.
3. Нові колоніальні держави Європи: основні напрями експансії.
4. Імперіалістична політика США.

Джерела та література до теми

1. Бетмен-Гольвег Т. Мысли о войне. Москва, 1925.
2. Бисмарк О. Мысли и воспоминания в 3-х томах. Москва, 1940. Т. 2–3.
3. Бюлов Б. Воспоминания. Москва, 1935.
4. Международная политика новейшего времени в договорах, нотах и декларациях / Сост.: Ю. Ключников, А. Сабатин. Москва, 1925.
5. Международные отношения 1870–1918 гг. Сборник документов / Сост. В. М. Хвостов и др. Москва, 1940.
6. Германские колонии (1913–1914 гг.) // История Германии в 3-х томах. Кемерово, 2005. Т. 3. От создания Германской империи до начала XXI века.
7. Гримм Э. Д. Сборник договоров и других документов по истории международных отношений на Дальнем Востоке (1842–1925). Москва, 1927.
8. Ключников Ю. В., Сабатин А. В. Международная политика новейшего времени в договорах, нотах и декларациях. От Французской революции до империалистической войны. Москва, 1925. Ч. I.
9. Международные отношения и внешняя политика СССР. Сборник документов (1871–1957). Москва, 1957.
10. Сборник договоров России с другими государствами. 1856–1917 гг. Москва, 1952.
11. Гаджиев К. Германская геополитика // Введение в геополитику. URL: http://society.polbu.ru/gadzhiev_geopolitics/ch03_i.html
12. Глеб М. Британская имперская идея во второй половине XIX века: основные направления и динамика развития // Белорусский журнал международного права и международных отношений. 2003. № 3. URL: <http://evolutio.info/content/view/630/54/>
13. Дементьев Ю. П. Политика Франции в Камбодже и Лаосе. 1852–1907. Москва, 1960.
14. Ерусалимский А.С. Внешняя политика и дипломатия германского империализма в конце XIX века. Москва, 1951.
15. История государства и права зарубежных стран / Под ред. Н. А. Крашенинниковой и О. А. Жидкова. Москва, 2001. Часть 2.
16. История государства и права зарубежных стран / Под ред. Н. А. Крашенинниковой и О. А. Жидкова. Москва, 2003. Часть 2.
17. Каневская Г. И. Иммиграционная политика в австралийских колониях Великобритании в XIX в. // Клио. 2012. № 5. С. 39–41.
18. Косяк С. Німецький колоніально-товариський рух 70-х - початку 80-х років XIX ст. [Електронний ресурс]. URL: <http://vuzlib.com/content/view/1719/25/>
19. Манфред А. З. Внешняя политика Франции в 1871–1891 гг. Москва, 1952.
20. Плюта Н. Французський колоніалізм другої половини XIX ст.: територіальне розширення та ідеологічні засади. URL: <http://vuzlib.com/content/view/1720/25/>
21. Ротштейн Ф.А. Международные отношения в конце XIX века. Москва -Ленинград, 1960.
22. Сокиркин Д. Н. Великобритания и итало-турецкая война (1911–1912 гг.) // Вестник Санкт-Петербургского университета. 2014. Вып. 1. Серия 2. С. 158–166.
23. Тэйлор А.Д. Борьба за господство в Европе. 1848–1918. Москва, 1958.
24. Черкасов П. П. Распад колониальной империи Франции. Москва, 1985.
25. Черкасов П. П. Судьба империи. Очерк колониальной экспансии Франции в XVI–XX вв. Москва, 1983.
26. Юровская Е.Е. Первые империалистические войны. Москва, 1963.

5. Завдання для самостійної робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Опрацювання рекомендованої літератури з теми «Загальні тенденції розвитку Західної Європи та Північної Америки в останню третину XIX – на початку XX ст.»	12
2	Опрацювання рекомендованої літератури з теми «Велика Британія в останню третину XIX – на початку XX ст.»	8
3	Опрацювання рекомендованої літератури з теми «Франція у 1870-их – 1910-их роках»	8
4	Опрацювання рекомендованої літератури з теми «Особливості політичного, соціального і економічного розвитку Сполучених Штатів Америки у 1870-ті – 1910-ті роки»	8
5	Опрацювання рекомендованої літератури з теми «Німецька імперія у 1871–1918 рр.»	8
6	Опрацювання рекомендованої літератури з теми «Італія в останню	8

	третину XIX – на початку XX ст.»	
7	Опрацювання рекомендованої літератури з теми «Перша світова війна: перебіг воєнних дій і дипломатична боротьба»	8
	Разом	60

6. Індивідуальні завдання

Приклади завдань для контрольної роботи

Есе

1. Зростання виробничої сфери господарства в країнах Європи і Америки в добу імперіалізму: соціальні наслідки процесу
2. Причини зростання соціальної мобільності населення країн Європи і Америки в останню третину XIX – на початку XX ст.
3. Остання третина XIX – початок XX століття – епоха націоналізму або лібералізму?
4. Доба каудилізму в Латинській Америці: у пошуках причин явища
5. Формування середнього класу в країнах Європи та Америки: політичні наслідки
6. Утопічні соціальні проекти останньої третини XIX – початку XX ст.: передумови появи
7. Націоналізм та імперські ідеї останньої третини XIX – початку XX ст.: співвідношення понять
8. Передумови зародження інформаційного суспільства в останню третину XIX – на початку XX ст.
9. Прояви глобалізації останньої третини XIX – початку XX ст.
10. Втілення національних / імперських ідей у художній культурі країн Європи та Америки останньої третини XIX – початку XX ст.

Рецензії на документальні фільми

1. Англо-бурская война. Колониальные войны.
2. Великая и забытая. Первая мировая война.
3. Вогнепальна зброя Першої світової війни.
4. Вулиці і люди кінця XIX століття.
5. Династія Ротшильдів.
6. Золота доба Парижу. Народження модерну.
7. Історія італійської мафії.
8. Історія расизму. Доленосні наслідки.
9. Історія розвитку культури Європейської цивілізації. Фільм 6.
10. Миттєвості XX століття. 1913 р. Кайзер Вільгельм II.
11. Окопна віна або «зовсім нещодавно ми жили».
12. Переддень Першої світової війни.
13. Расизм Бельгії
14. Рокфеллери. Ч. 1–2.
15. XIX століття: національна державність.
16. Як створювалися імперії. Британія.
17. Як створювалися імперії. Наполеон.
18. Бисмарк. Канцлер и демон: документальный фільм.
19. Первая мировая война в цвете. Часть 1 «Катастрофа».
20. Первая мировая война в цвете. Часть 2 «Бойня в окопах».
21. Первая мировая война в цвете. Часть 3 «Кровь в воздухе».
22. Первая мировая война в цвете. Часть 4 «Морские убийцы».
23. Первая мировая война в цвете. Часть 5 «Разгром на Восточном фронте».
24. Первая мировая война в цвете. Часть 6 «Тактика и стратегия».

25. Первая мировая война в цвете. Часть 7 «Победа и отчаянье».
26. Путь к войне: конец империи. 2014.

Аналіз історичних джерел

1. Альдрованди Марескотти Л. Дипломатическая война. Воспоминания и отрывки из дневника (1914–1919 гг.). Москва, 1944.
2. Бебель А. Из моей жизни». Москва, 1963.
3. Бернштейн Э. Воспоминания: Социал-демократические годы учения. В годы моего изгнания. К.: Основні цінності, 2005.
4. Берти (лорд Берти). «За кулисами Антанты. Дневник британского посла в Париже». Москва – Ленинград, 1927.
5. Бисмарк О. Мысли и воспоминания. Москва, 1940. Т. 1.
6. Бисмарк О. Мысли и воспоминания. Москва, 1940. Т. 2.
7. Бисмарк О. Мысли и воспоминания. Москва, 1941. Т. 3.
8. Бетман-Гольвег Т. Мысли о войне. Москва – Ленинград, 1925.
9. Бьюкенен Дж. Мемуары дипломата. Москва, 1991.
10. Бюлов Б. Воспоминания. Москва; Ленинград, 1935.
11. Вильгельм II. Мемуары. События и люди, 1878-1918. Москва – Петроград, 1923.
12. Гинденбург П. Воспоминания. Петроград, 1922.
13. Гогенлоэ Х. Мемуары князя Гогенлоэ. Москва, 1907.
14. Девет Х. Борьба буров с Англией. Воспоминания бурского генерала. Санкт-Петербург, 1903.
15. Джелико Дж. Подводная опасность. Москва, 1937.
16. Игнатъев А. А. Пятьдесят лет в строю. Т. 1. Москва, 1955.
17. Игнатъев А. А. Пятьдесят лет в строю. Т. 2. Москва, 1955.
18. Извольский А. П. Воспоминания. Москва, 1989.
19. Изъединова С. В. Несколько месяцев у буров. Воспоминания сестры милосердия. СПб.: Типография А. С. Суворина, 1903.
20. Ламсдорф В. Н. Дневник. 1894–1896. Москва, 1991.
21. Ламсдорф В. Н. Дневник. 1886–1890. Москва; Ленинград, 1926.
22. Ламсдорф В. Н. Дневник. 1891–1892. Москва; Ленинград, 1934.
23. Ллойд Джордж Д. Военные мемуары. Т. I-II. Москва, 1934.
24. Ллойд Джордж Д. Военные мемуары. Т. III. Москва, 1935.
25. Ллойд Джордж Д. Военные мемуары. Т. VI. Москва: Соцэкгиз, 1937.
26. Людендорф Э. Мои воспоминания о войне 1914–1918 гг. Т. 1. Москва: Госиздат, 1923.
27. Людендорф Э. Мои воспоминания о войне 1914–1918 гг. Т. 2. Москва: Госиздат, 1924.
28. Переписка Вильгельма II с Николаем II. М. Санкт-Петербург, 1923.
29. Пуанкаре Р. На службе Франции (1914–1915): Воспоминания. Меумуары. М.: АСТ; Минск, 2002.
30. Пуанкаре Р. На службе Франции (1915–1916): Воспоминания. Меумуары. Москва: АСТ; Минск, 2002.
31. Пуанкаре Р. Происхождение мировой войны. Москва, 1924.
32. Рокфеллер Дж. Мемуары американского миллиардера. Санкт-Петербург: Колумбия, б/г.
33. Ромейко-Гурко. Война Англии с Южно-Африканскими Республиками (1899-1901 гг.). Отчет командированного по Высочайшему повелению к войскам Южно-Африканских Республик генерального Штаба Подполковника Ромейко-Гурко. Санкт-Петербург, 1901.
34. Соловьев Ю. Я. Воспоминания дипломата. 1893-1922». Москва: Соцэкгиз, 1959.

35. Стеффенс Л. Разгребатель грязи. Автобиографическая повесть. Москва: Изд-во иностр. лит., 1949.
36. Тирпиц А. Воспоминания. Москва: Воениздат, 1957.
37. Хауз Э. М. Архив полковника Хауза. Т. 1. Москва: Соцэкгиз, 1937.
38. Хауз Э. М. Архив полковника Хауза. Т. 2. Москва: Соцэкгиз, 1937.
39. Хауз Э. М. Архив полковника Хауза. Т. 3. Москва: Соцэкгиз, 1939.
40. Эрцбергер М. Германия и Антанта. Мемуары. Москва – Петроград, 1923.

Художні твори як історичні джерела: аналіз

1. Золя Э. Деньги.
2. Золя Э. Париж.
3. де Мопассана Г. Э. Монт-Ориоль.
4. де Мопассана Г. Пьер и Жан.
5. Франса А. Ивовый манекен.
6. Франса А. Аметистовый перстень.
7. Барбюса А. Огонь: Дневник взвода.
8. Ролана Р. Бунт.
9. Ролана Р. Ярмарка на площади.
10. Харди Т. Тэсс из рода д'Эрбервиллей.
11. Харди Т. Джуд Незаметный.
12. Голсуорси Дж. Собственник.
13. Голсуорси Дж. В петле.
14. Манн Т. Будденброки.
15. Ремарка Э. М. На Западном фронте без перемен.
16. Манн Г. Верноподданный.
17. Манн Г. Бедные.
18. Джунгли» Э. Синклера
19. Синклер Э. Столица.
20. Синклер Э. Дельцы.
21. Синклер Э. Король Уголь.
22. Лондона Дж. Лунная долина.
23. Драйзера Т. Финансист.
24. Драйзера Т. Титан.

Вимоги до творчих завдань

1. Дотримання навчального плану;
2. Об'єм 0,1 друкованого аркушу;
3. Використання широкої літературної та джерельної бази (для есе і рецензій на документальні фільми);
4. Використання академічного стилю викладу матеріалу;
5. Оригінальність розкриття проблеми;
6. Узагальнення матеріалу;
7. Самостійність висновків.

7. Методи контролю

Письмовий контроль – 1) **контрольна робота есе, рецензія** і 2) **екзаменаційна робота – відповідь на конкретне питання**. Забезпечує глибоку і всебічну перевірку засвоєння, оскільки вимагає комплексу знань і умінь студента. У письмовій роботі студенту необхідно показати і теоретичні знання, і вміння застосовувати їх для розв'язування конкретних завдань, проблем, крім того, виявляється ступінь оволодіння письмовою мовою, уміння логічно, адекватно проблемі скласти свій текст, давати власну оцінку історичним процесам.

8. Схема нарахування балів

Оцінювання роботи на практичних заняттях , індивідуальні завдання											Підсумковий семестровий контроль (чотирирівневий)	Сума	
Т. 1	Т. 2	Т. 3	Т. 4	Т. 5	Т. 1	Т. 2	Т. 3	Т. 4	Т. 5	Т. 6	60 = 30 б. + 30 б. з I-го семестру	100	
Практичні заняття					Контрольна робота, передбачена навчальним планом								
20					20								

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка	
	для чотирирівневої шкали оцінювання	для дворівневої шкали оцінювання
90 - 100	відмінно	зараховано
70-89	добре	
50-69	задовільно	
1-49	незадовільно	не зараховано

9. Рекомендована література

Основна література

1. Конституции буржуазных стран: в 4 т. М.; Л., 1935–1936. Т. 1–2, 4.
2. Конституции и законодательные акты буржуазных государств XVII–XIX вв. Москва, 1957.
3. Конституции и законодательные акты буржуазных государств XVII–XIX вв. Англия, США, Франция, Италия, Германия. Сборник документов / Под ред. П. Н. Галанзы. Москва, 1957.
4. Международная политика новейшего времени в договорах, нотах и декларациях / Сост.: Ю. Ключников, А. Сабатин. Москва, 1925.
5. Международные отношения 1870–1918 гг. Сборник документов / Сост. В. М. Хвостов и др. Москва, 1940.
6. Практикум по новой истории. 1870–1917 / Под ред. С. Г. Десятского. Москва, 1986.
7. Сборник документов по истории нового времени стран Европы и Америки. Москва, 1990.

8. Сборник документов по истории нового времени. Экономическое развитие и внутренняя политика стран Европы и Америки. 1870–1914 гг. / Сост. П. И. Остриков, П. П. Вандель. Москва, 1989.
9. Сборник документов по истории рабочего и социалистического движения стран Европы и США: Учебное пособие. Москва, 1985.
10. Хрестоматия по новой истории. Второй период / Под ред. П. И. Острикова. Москва, 1993.
11. Юровская Е. В. Практикум по новой истории. Второй период. Москва, 1979.
12. Альперович М. С., Слезкин Л. Ю. История Латинской Америки с древнейших времен до начала XX в. Москва, 1991.
13. Бауман З. Индивидуализированное общество. Москва, 2005.
14. Вебстер Н. Всемирная революция. Заговор против цивилизации / Пер. с англ. Н. Н. Сенченко. К., 2001.
15. Вейс Г. История цивилизации. Москва, 2000. Т.3: Новое время, XIV–XIX вв.
16. Виппер Р. Ю. История Нового времени. Москва, 1999.
17. Всемирная история: в 10 т. Москва, 1960–1961. Т. 7–8.
18. Всесвітня історія : Навчальний посібник / Алексеев Ю. М., Вертегел А. Г., Казаков О. О. К., 2006.
19. Галкин И. С., Хвостова В. М. и др. Новая история. 1870–1918. Москва, 1973.
20. Гапонов П. М. Новая и новейшая история. Воронеж, 1966.
21. Германская история в новое и новейшее время: в 2 т. Москва, 1970. Т 1.
22. Гренвилл Д. История XX века. Люди, события, факты. Москва, 1999.
23. Деборин А. Социально-политические учения нового времени: В 3-х т. Москва, 1958.
24. Джонсон П. Современность. Москва, 1995. Т. 1-2.
25. Дэвис Н. История Европы. Москва, 2005. URL: http://yanko.lib.ru/books/hist/davies_norman-europe_a_history-a.htm#_Toc152355975
26. Дилигенский Г. В поисках смысла и цели. Проблемы массового сознания современного капиталистического общества. Москва, 1986.
27. Европейский либерализм в новое время: Теория и практика / Под ред. С. П. Пожарской. Москва, 1995.
28. Желудков А., Буланова А. История государства и права зарубежных стран (конспект лекций). Москва, 2003.
29. Историография истории нового времени стран Европы и Америки / Под ред. И. П. Дементьева. Москва, 1990.
30. История дипломатии: в 5 т. Т. 2–3 / Под ред. А. А. Громько, И. Н. Земскова, В. А. Зорина и др. Москва, 1963–1965.
31. История Европы / Ж. Альдебер и др. Москва, 1996.
32. История Европы. Москва, 1992–1993. Т. 2–4.
33. История Франции: в 3 т. Москва, 1973. Т. 2.
34. История XIX века / Под ред. проф. Лависса и Рамбо: в 8-ми т. Москва, 1937. Т.7. Конец века. 1870–1900. Ч. 1.; Т. 8. Конец века. 1870–1900. Ч. 2.
35. Кареев Н. И. История Западной Европы в новое время: в 7 т. Санкт-Петербург, 1909–1917. Т. 6 (Ч. 1-2), Т. 7 (Ч. 1-2).
36. Кертман Л. Е., Рахшмир Л. Ю. Буржуазия Западной Европы и Северной Америки на рубеже XIX–XX веков (на путях к общему кризису капитализма). Москва, 1984.
37. Либерализм Запада XVII–XX вв. Авторский коллектив: В. В. Согрин, А. И. Патрушев, Е. С. Токарева, Т. М. Фадеева. Москва, 1995.
38. Максаковский В. П. Историческая география мира. Москва, 1997.
39. Милон-Дельсон М. Политические идеи XX века. Москва, 1992.
40. Мир на рубеже веков: тенденции развития, противоречия, революции. Москва, 1991.
41. Новая история стран Европы и Америки. Второй период / В. Н. Виноградов, А. М. Зверев, Т. М. Исламов и др. / Под ред. И. М. Кривогуза и Е. Е. Юровской. Москва, 1998.

42. Новая история стран Европы и Америки. Начало 1870-х годов – 1918 г.: Учебник для вузов / Под ред. И. В. Григорьевой. Москва, 2001.
43. Новая история стран Европы и Америки: Учебник для вузов / В. Н. Виноградов, Н. М. Гусева, Т. М. Исламов и др. / Ред.: И. М. Кривогуз. Москва, 2003.
44. Новая история. 1870–1918 / Под ред. И. С. Галкина, Н. Е. Застенкера, В. М. Хвостова. Москва, 1973.
45. Новая история. 1871–1917 / Под ред. Н. Е. Овчаренко. Москва, 1984.
46. Новая история. Ч. 2. 1871–1917: Учеб. пособие / Под ред. Н. Е. Овчаренко. Москва, 1976.
47. Полетаев А. В., Савельева И. М. Циклы Кондратьева и развитие капитализма. Опыт междисциплинарного исследования. Москва, 1993.
48. Рахшмир П. Ю. Эволюция консерватизма в новое и новейшее время // Новая и новейшая история. 1990. № 1.
49. Религия и церковь в западном обществе XX в. Москва, 1992.
50. Хобсбаум Э. Век империи. 1875–1914. Ростов-на-Дону, 1999.
51. XX век. Многообразие, противоречивость, целостность. Москва, 1996.
52. XX век: История и современность. Москва, 1992.
53. Чикалов Р. А. Новая история стран Европы и США. 1815–1918 гг.: Учебное пособие. Москва, 2005.

10. Посилання на інформаційні ресурси в Інтернеті, відео-лекції, інше методичне забезпечення

1. Особистий сайт і блог Миколенка Д. В. <https://dmykolenko.wordpress.com/>
2. Сайт дистанційного навчання ХНУ імені В. Н. Каразіна <http://dist.karazin.ua/moodle/login/index.php>
3. Документальний фільм Перша світова у кольорі <https://www.youtube.com/watch?v=MLrAUTIgN6I>

Питання до іспиту

1. Монополістична економіка кінця XIX – на початку XX ст.: шлях до прогресу або стримуючий фактор розвитку.
2. Розвиток інститутів парламентаризму країн Західної Європи і Північної Америки в останній третині XIX – на початку XX ст.
3. Фактори прискорення соціальної мобільності населення Західної Європи і Північної Америки в останній третині XIX – на початку XX ст.
4. Еволюція терміну «імперіалізм» у науці.
5. Особливості економічного розвитку Німеччини після об'єднання. Фактори прискорення модернізації економіки.
6. Порівняльний аналіз французької і німецької моделі політичної системи останньої третини XIX – початку XX ст.
7. У пошуках причин строкатості партійної системи Німеччини кінця XIX – початку XX ст.
8. Централізаторська політика О. Бісмарка: досягнення і прорахунки.
9. Цілі Берліну на міжнародній арені та їхня реалізація в 70–80-х роках XIX ст.
10. Політична модернізація Німеччини наприкінці XIX – початку XX ст.: питання про темпи і якісну складову.
11. Розвиток соціалістичного руху у Франції і Німеччині: порівняння організаційної та ідеологічної складової.
12. У пошуках причин поразки Паризької комуни.
13. Вплив революції 1871 р. на політичний розвиток Франції.
14. Особливості економічного розвитку Франції в останній третині XIX – на початку XX ст.
15. Політична модернізація Франції останньої третини XIX – початку XX ст.
16. Соціальна природа праворадикальних рухів у Франції.
17. Причини політичної нестабільності у Франції останнього третини XIX ст.
18. Специфіка французької партійної системи кінця XIX – початку XX ст. та її соціальна і політична визначеність.
19. Лідер або пристосованець: Франція в системі міжнародних відносин останньої третини XIX – початку XX ст.
20. Від беззаперечного лідерства до безнадійного відставання: специфіка економічного розвитку Великої Британії в останній третині XIX ст.
21. Передумови формування двопартійної системи у Великій Британії.
22. Порівняльний аналіз політики ліберальних і консервативних урядів у Великій Британії в 70–90-і рр. XIX ст.
23. Ірландський національний рух останньої третини XIX – початку XX ст. крізь призму концепції М. Хроха.
24. Англійський лейборизм і континентально-європейський соціалізм: загальні риси і специфіка.
25. «Новий» лібералізм у Великій Британії та його вплив на політичну модернізацію країни.
26. Велика Британія між політикою блискавичної ізоляції і участю у створенні Антанти: причини еволюції зовнішнього курсу.
27. Специфіка економічної модернізації Італії останньої третини XIX – початку XX ст.
28. Характеристика взаємовідносин держави й католицької церкви в Італії останньої третини XIX – початок XX ст.
29. Порівняльний аналіз внутрішньої і зовнішньої політики «Правої» і «Лівої» в Італії (70–80-ті рр. XIX ст.)
30. «Криваве десятиліття» в Італії: у пошуках причин політичних катаклізму.
31. «Прогресивний лібералізм» Д. Джолітті на початку XX ст.: до питання про доцільність застосування терміну.
32. Зовнішній курс Риму наприкінці XIX – на початку XX ст.: причини і наслідки непослідовності.
33. Колоніальна політика Італії: успішний курс або «крихти зі столу».

34. Керована демократія Іспанія і Португалії: порівняльний аналіз.
35. Болісне розтавання з імперськими ілюзіями: еволюція зовнішнього курсу Іспанії наприкінці XIX – на початку XX ст.
36. Особливості формування середнього класу у США.
37. Двопартійність США: соціальна і політична визначеність.
38. Уряд проти трестів у США: основні віхи протистояння.
39. Порівняльний аналіз внутрішньої і зовнішньої політики адміністрацій Т. Рузвельта і У. Тафта. Прогресистський рух і вибори 1912 р.
40. Причини кризи двопартійної системи у США наприкінці XIX – на початку XX ст. Ідеологічні особливості популістської партії.
41. У пошуках «винних» у розв'язанні Першої світової війни.
42. Міжнародні кризи початку XX ст. та їх наслідки.
43. Антанта проти Троїстого союзу на початку XX ст: основні вузли протиріч.
44. Перешкоди політичної модернізації США.
45. Прояви американського імперіалізму наприкінці XIX – на початку XX ст.
46. Політика «ділового юніонізму» і особливості профспілкового руху США.
47. Праворадикальні рухи в США в останній третині XIX – на початку XX ст.: соціальна природа явища.
48. Роль Першого і Другого інтернаціоналу у становленні соціалістичних рухів країн Західної Європи та Північної Америки.
49. Анархістський рух та його ідеологічні засади (остання третина XIX – початок XX ст.)
50. Фактори зміни співвідношення сил протиборчих таборів напередодні і під час Першої світової війни.
51. Причини поразки Троїстого союзу у Першій світовій війні.

Анотація

Курс «Нова історія країн Європи та Америки (II період)» є обов'язковим для студентів, котрі навчаються на денному і заочному відділенні історичного факультету Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна за спеціальністю «Історія». Його нижня хронологічна межа пов'язана із завершенням Франко-німецької війни і створенням у Західній Європі у двох потужних держав – Німеччини та Італії, а також кінцем Громадянської війни у США; верхня ж датується 1918 роком, тобто завершення Першої світової війни. Ця епоха характеризується значними змінами у соціально-економічному і політичному розвитку країн західної цивілізації.

Аннотация

Курс «Новой истории стран Европы и Америки (II период)» является обязательным для студентов, которые учатся на дневном и заочном отделениях исторического факультета Харьковского национального университета имени В. Н. Каразина по специальности «История». Его нижняя хронологическая грань связана с окончанием Франко-германской войны и образованием в Западной Европе двух мощных государств – Германии и Италии, а также завершением Гражданской войны в США; верхняя же датируется 1918 годом, то есть окончанием Первой мировой войны. Эта эпоха характеризуется значительными изменениями в социально-экономическом и политическом развитии стран западной цивилизации.

Summary

The «New History of Europe and America (second period)» course is a mandatory for full-time and external students of historical faculty of V. N. Karazin Kharkiv National University, specialty – «History». Its chronological lower bound connected with the end of the Franco-Prussian War and with the formation of two powerful states – Germany and Italy in Western Europe as well as the completion of the American Civil War. The upper is dated to 1918 that is the end of the First World War. This era can be characterized with significant changes in the socio-economic and political development of the Western civilization countries.